

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XVIII. évfolyam 205. szám
2014. március

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap harmadik csütörtökén 17 órakor mindenkit szeretettel vár a Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termébe, bejárat a Budapest V., Városház utca 7. szám felől

Szent Khoszrov imája s megemlékezések

Legfőképpen, őszinteségének, N. pápánknak és tiszteletreméltó N. pátriárkánknak (N. érsekünknek, püspökünknek) és ennek a papnak, aki ezt az áldozatot bemutatja; valamint add meg a hatalmat és a győzelmet a keresztény királyoknak és a jámbor fejedelmeknek.

Örmény kódex-motívum

Részletezi az ima az egyház szervezetét (fentről lefelé), a hierarchiát, mikor megemlékezik a pápáról és a pátriárkáról (illetve, ahogyan területileg aktuális, az érsekről meg a püspökről). De fontos imádkozni azért a papért is, aki az áldozatot bemutatja. A világi hatalmasságok sem maradhatnak ki – az ókori világ királyokban és fejedelmekben gondolkodott –, hisz ők tudják javarészt hatalmuknál fogva a békét biztosítani. Tegyük magunkévá: az egyházi s világi vezetőkért kötelességünk nekünk is imádkozni!

Dr. Sasvári László

*Szent Liturgia örmény szertartás szerint – Bp. 2006., 40-42. o.

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Ön mit gondol: milyenek az örmények?

„Ahhoz, hogy az örmény karakterológiát megragadjuk, először azt kell megvizsgálunk, hogyan tekint egy etnikai csoport önmagára – illetve hogyan látja a kisebbséget a befogadó társadalom” – mondta *Kali Kinga* író, antropológus, diaszpóra-kutató, nemcsak az erdélyi örmény gyökerű közösséghez tartozók számára rendezett Fővárosi Örmény Klub februári programján. Az *Örmény karakterológia a magyar irodalomban* című műsort a rendező, Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke, *dr. Issekutz Sarolta* nyitotta meg a Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál konferencia-termében.

Ezúttal a klubest interaktív játékkal indult, egy (amúgy igenis komoly) karakterológiai felmérés kérdőívét osztották ki a közönség között. A címben feltett kérdésről tervei szerint *Kali Kinga* egy újabb örmény karakterológiai témájú előadást tart az év második felében, amely bizonyos értelemben az idei első előadásának folytatása lesz, és amely azt kívánja a publikum elé tárni, mit gondolnak a magyar-örmény közösségben az örmény emberről.

A februári előadás vezérgondolata a meghívón feltüntetett mondat: *Az örmény ember portréja magyar, illetve magyar-örmény írók műveiben*. Habár a feldolgozandó irodalmi anyag igencsak terjedelmes, *Kali Kinga* bevallása szerint a *Sas Péter* által gyűjtött, összeállított és szerkesztett *Örmények – Magyar írók az örmény városokról, az örmény emberről* című prózagyűjtemény – amely 2008-ban a *Noran* Kiadónál látott napvilágot, s melyet jó szívvel ajánlott figyelmünkbe, – nagyban megkönnyítette munkáját.

Az előadásban elhangzott megállapításokat *dr. Szabó András* előadóművész demonstratív felolvasása tarkította, aki igencsak plasztikusan tolmácsolta a láthatólag jól szórakozó közönség felé a *Kali Kinga* által a magyar, illetve magyar-örmény

Kali Kinga és Dr. Szabó András

írók műveiből kiválasztott tárcanovellákat, karcolatokat – az előadás mintegy ezek köré a szövegek köré épült fel. Az elsőnek felolvasott *Törös Tivadar: Áfgánistán Vártán a szamosújvári kaszinuban* tárcája a szórakoztatóan reprodukált „örmény tájszóval” felejthetetlen élményt nyújtott. A másik örmény-magyar író, *Bányai Elemér* anekdotája, *Az örmény Harpagon* is nagy tapsot kapott, csakúgy, mint a magyar író, *Pálffy Gyula: Marci tudóbajos* című tárcája, valamint szintén nem örmény származású *Csulak Lajos: Egy ember s egy pipa* című karcolata. A szemléltetés jól sikerült: a szövegek egyrészt reprezentatívak, másrészt jól felolvashatók, szórakoztatók voltak, és nem utolsó sorban: jól visszaigazolták az előadás mondanivalóját – a nyugdí-

jas közönség is figyelmesen hallgatta a több mint két órás műsort. De amint *Kali Kinga* az örmény karakterológiának az előadásban felvezetett összefoglalásáról kihangsúlyozta, a vizsgálódás nem lehet kimerítő, hiszen az minimum egy akadémiai székfoglaló méreteit ölténé... Az előadás felvezetőjében az örmény karakterológia irodalmi alakulásának történelmi-társadalmi feltételeit vázolta fel, először is az örmények idegenségét kiemelve. Az örmények jövevények voltak, úgy épültek be lassacskán a magyar nemzetbe – mindennek természetesen látható nyomai vannak az irodalomban is. Saját kultúrájukat hozták magukkal, ágyazták be a magyar kultúrába, kezdetben a mindennapok szintjén – de ennél sokkal összetettebb a probléma. Ugyanis egy diaszpórának a kontinuitása megváltozik egy másik közegben, az együttélő nációk, etnikumok, etnikus csoportok kölcsönhatásában vannak egymással. A kölcsönhatás dinamikus, alakulhat, visszaalakulhat, elfelejtődhet egymástól, koronként változó lehet: mindennek függvényében változott az örménységről alkotott kép az irodalomban is.

Az előadásban elhangzott, hogy az örmények társadalmi rést töltöttek ki, köztes pozíciót foglaltak el a feudális urak és a parasztok között. Idegenségük „gyanús” volt – a szászoknak azért, mert ők maguk is kereskedtek, így vettéltársat látták az örményekben. A nemeseknek viszont azért voltak gyanúsak, mert nagyon sokat utaztak, a nemesek pedig fél-

tették pozíciójukat és gyakran a kémet látták az örményekben. 1776-ban azonban sor került az örmények jogi integrációjára; emancipációjukkal eltűnt az addigi különleges jogállásuk: már nem csak kereskedéssel foglalkozhattak, hanem állami hivatalokat is betölthettek – orvosok, tanárok, politikusok, hivatásos katonák is kikerülhettek sorraikból. Mindezt győzelemként élték meg, és igyekeztek minél jobban magyarrá lenni. Amint kialakult bennük az úgymond „magyar nemzeti érzés”, úgy elkezdett csökkenni az irántuk érzett előítélet is – az irodalomban az idők folyamán megrajzolt örménykép is erről tesz tanúbizonyságot. Sokan nemességet szereznek, egyéni utakat keresve az érvényesülésre, a domináns politikai csoporthoz csatlakoznak, és nagyon gyorsan asszimilálódnak. (Törös Tivadar, a szamosújvári örmény író ezeket a nemességet szerzett örményeket, különösen szamosújvári honfitársait, „aranyparasztoknak” hívja. A felolvasásból az is kiderült, miért...) Ez idők szerint, az örmény „identitásválságban” nem lehetett egyszerre elfogadhatni magukat a magyarokkal „jó ma-

A Fővárosi Örmény Klub februári közönsége

gyarokként”, ugyanakkor megőrizni saját tradicionális örmény értékeiket, kultúrájukat, örökségüket – mindez meghasonulással járt. Az örményeknek igencsak kapóra jött az 1848-as forradalom és szabadságharc, amikor bizonyíthatták a magyarok felé – megmutathatták nekik, hogy ők is legalább annyira, sőt: még nagyobb hazafiak, mint a magyarok. Az 1848-as forradalmat megelőzően 57 örmény család kapott, illetve vásárolt nemességet, így rövid időn belül integrálódtak a magyar nemességbe. Az örmények negatív megítélése a 19. század első harmadában kezdett igazán megváltozni.

„A magyar irodalomban jelent meg először az örmények figurája, ugyanis magyar-örmény irodalomról akkor még nem beszélhetünk. A jogi integráció után nagy késéssel megjelentek a magyar-örmény újságírók az Armenia magyar-örmény szemle köré csoportosultak, és a magyar-örmény csépirók is, mint például Törös Tivadar és Bányai Elemér.

Jókainál és kortársainál az örmény kizárólag boltos, vagy valamiféle tradicionális örmény szakmában dolgozik. Szép lassan, amint az armenizmus mozgalma, az Arménia és a köré csoportosuló értelmiségiek által indukált örményidentitás-mentő mozgalom az örményekre irányítja a figyelmet, megváltozik ez a kép. Az örmény később „kikerül a pudli mellől”, viszont ez inkább a magyarörmények műveiben történik meg. A későbbi magyar irodalomban, főleg a székely íróknál, azt látjuk, hogy az örmény mindig boltos, megmarad ugyanabban a szerepkörben.

Általánosan azonban megjegyezhető, hogy az örmények felé tanúsított mentalitás változásával az örmény ember megítélése is változik: az örmény már nemcsak boltos lehet, nemcsak kereskedő vagy, ne

adj Isten, uszoras, hanem más szakmákban is sikerrel működhet, akár csak a társadalomban. A kiválasztott novellákban jól látható, hogyan lehet más.” – mondta Kali Kinga.

Az előadó megvizsgálta, hogy speciálisan az örmény származású írók műveiben hogyan jelentkezik az örmény figurája. Törös Tivadar felolvasott tárcája után megismertük az örmény író rövid életrajzát is. „Törös Tivadar az egyik olyan markáns író, aki a 19-20. század fordulóján kibontakozó armenizmusnak, a korszak örményidentitás-mentő mozgalmanak az előhírnöke. Az *Armeniába* is ír egy darabig, de a korszakra oly jellemző élclapokban is: már 23 évesen a *Bolond Istóknak* dolgozik. A feltörekvő, magát magyarrá küzdő örmény karikatúrája az „aranyparaszt” – Törös Áfgánistán Vártán nevű, fiktív szamosújvári polgár szájába adva a kritikát, kipellengézi kortársait. A felolvasott részletből kiderül, ezek a kifigurázott „aranyparasztok” nem beszéltek annyira jól magyarul. (...) Az író arra próbálja figyelmeztetni a figurával kortársait, a hozzá hasonlóan elmagyarosodott örményeket, hogy ha már elmagyarosodtak, próbáljanak haladni is – mindez természetesen nem tetszik a kortársainak, hiszen Törös kíméletlenül rámutat a kedvezőtlen tulajdonságaikra, a haladásra való képtelenségükre, a tradícióhoz foggal-körömmel való ragaszkodásukra.”

Kali Kinga azt is elmesélte, „Áfgánistán Vártán figuráját a *Bolond Istók* élclap felkérésére alkotta meg Törös. Az *örmény nemzet története* című írásának megjelenése után a szamosújvári örmények szakítottak vele, közösségtették. Ebből az Áfgánistán Vártán alakból azonban következtethetünk az akkori örmények világnézetére, nyelvhasználatára, problémáira. Viszont nemcsak szapulja az örményeket, nemcsak cinikusan szól, hanem olykor örmény büszkeség is sugárzik

írásaiból.” Néhány újabb Törös idézet felolvasása után Kali Kinga megjegyezte: reméli, hogy az est után gyarapodik a Törös-rajongók tábora... aki Áfgánistán Vártán által azt vallotta, hogy „Szamosújváron az egész élet egy nagy evés”.

Ezután – időben távoli – magyar író, Hunyady Sándort idézett, az örményekre jellemző, hogy folyton esznek, vidágnak. Hunyady Sándor *A jókedvű örmény temetésében* például ezt egyáltalán nem elítélően írja, hanem csodálattal – tette hozzá Kali Kinga; a folytatásban aztán szintén örmény származású íróról beszélt. „A másik örmény író, Bányai Elemér sokkal visszafogottabb, mint Törös, habár kortársak voltak. Bányainál az anekdotázó hangnem egészen más és sokkal kedvesebbek a figurái, a szamosújvári valós életből vett szereplők. Ő is szól az örmények árnyékos oldaláról, negatív tulajdonságairól *Az örmény Harpagonban*, de valahogy mégis kedvesebben ír az egykoron valóban élt örmény fősvényről.”

Érdekeség egy örmény író, Petelei István tollából: úgy ír egy örmény boltosról, hogy az homlokegyenest más tulajdonságokkal rendelkezik, mint általában az örmény boltosok. Ez valamiféle provokáció, fogalmazódhat meg az olvasóban. *Az öreglegény* tárcanovellájában csak azért is olyan figuráról ír, aki nem fukar, egyáltalán nem kapzsi, nem akarja átvágni az embereket, hanem adakozó és önfeláldozó, nem a saját érdekét hajítja. Amikor a történet szerint a lottónyeremény a nyakába szakad, azt nem tudja feldolgozni, és belerokkan, megbolondul.

A magyar-örmény irodalomban fokozatosan kikerül az örmény a pudli mellől, így szólunk kell egy kortárs író, Dávid Csaba tavaly októberben bemutatott regényéről, a *Dzurkithján Ábel útjai* címűről. „Ott

sem boltos már az örmény, hanem a Királyi Táblának dolgozó jurátus, aki a regény végére hős magyar hazafivá válik – a napjainkban jelentkező nearmenizmus mozgalma (melyhez a regényt is sorolhatjuk) meg akarja magyarázni az asszimilációt, akár csak az armenizmus mozgalma, fel akarja dolgozni az elmagyarosodást: hogyan lehetséges, hogy örmények vagyunk, de mégis magyarok, hogy lehet e kettősséget összehangolni és megélni?”

Ezt követően arról hallottunk, hogy a nem örmény tollakból származó örmény karakter a magyar és székely írók műveiben hogyan jelenik meg. „Pálffy Gyula *Szenkovits Marci mókái* című, 1909-es kiadású novellafüzérére a marosvásárhelyi Teleki Tékában bukkantam rá.” – Kali Kinga bevallotta, dédnagyapját is Szentkovits Mártonnak hívták, így azzal az izgalommal vette kezébe a könyvet, hogy hátha az író *valóban* ismerte elődjét, és *valóban* róla (is) mintázta szereplőjét – de a harmadik oldal után már inkább azt remélte, hogy Marci Marosvásárhely körüli története nem az ő rokonairól szól... – „A mű kedvesen, ugyanakkor elmarasztalóan szól a kóborló, csavargó örményről, a lézengő vidéki *flâneurról* (a kor franciás divatja szerint), aki céltalan csatangolásai és számos viszontagsága során mindenkét lóvá tesz, vagy ha őt teszik lóvá, azonnal megválaszol egy másik csavarral, ami által az őt megviccelő jár pórul.” Mindezt nagyon izgalmasan, frappánsan írta meg Pálffy Gyula – mondja az előadó, a könyvet olvasásra ajánlva.

Az előadás során megtudjuk azt is, az örmény nőkről kevesen írtak, de például *Gyallay Domokos: Viperák a virágos kosárban* című, igen frappáns írása, ahol kiderül az örmény nők is furfangosak, és ők is meg tudják védeni magukat, amikor az uruk nincsen otthon. *Gyalui Farkas: Az ígé-*

ret című írásában pedig tisztelettel és csodálattal adózik Dájbukát Gergelynek, aki tűzön-vízen keresztül betartja ígéretét. Mindezek a fent említett, örményekről szóló prózagyjűteményben olvashatók.

A székely írók közül többek közt Nyírő József, Tamási Áron, Benedek Elek, Csulak Lajos írt az örményekről. Közülük Csulak Lajos szól a legendyebberről – az ő novelláját választja ki az előadó felolvasásra. Tamási valósággal letolvajozza az örmény boltost, Benedek Eleknél majdnem meglincelik, mert több pénzt kínál egy földért, ellehenítenítve így a székely helyzetét („Úgy kell neki, ki hívta őt ide?” – adja a súlyos kérdést Benedek Elek egyik mellékszereplője szájába...) Nyírőnél pedig a dúsgazdag örmény túljár ugyan a székely eszén, de a két furfangos székely válaszképpen túljár az örmény eszén, anyagi csődbe sodorva őt – csak hogy kioktassák a jövevényt a keresztényi becsületről, így a novella végén a tanulság.

Levonhatunk-e bármiféle általános következtetést ezekből az írásokból arra vonatkozólag, hogy milyenek az örmények? A válasz nyilván nem – foglalja össze Kali Kinga. „Mert minden felemlített tulajdonság igaz – viszont az ellenkezője is igaz. Az örmények ezekben az írásokban életvidámak, kedvelik az élet örömeit, nagyvonalúak – de ugyanakkor fősvények, megvonják maguktól az élet élvezeteit, hogy kuporgathassanak beláthatatlan célokra. Jól forgatják pénzüket: gazdaságosak vagy fősvények? Hol a határ mindebben? Hiába töltöttük el itt az időt arra, hogy kiderítsük, milyenek az örmények; remélem, a kérdőívekből ez körvonalazottabban ki fog derülni!”

A kutató végezetül említésre méltónak tartotta, hogy szóljon arról, a nem örmény származású írók, a magyar írók kiemelik az örmények fizikai tulajdonságait is (ami tekintve az idegenséget, a másságot, nyilván-

való): mint például a nagy orr, fekete szem, sötét színek. „Ez is szembetűnő különbség a magyar és örmény írók művei között, amit meg kell említeni: amit az örmény író természetesen vesz a fajtájánál, azt a magyar megjegyzi: és hosszan ecseteli a fizikai másságot. Azt sem áttolja megírni, hogy az örmények szőrösök – így például Hunyady Sándor *Az örmény úr majmai* című tárcájában, vagy Szép Ernő *Az örmény isten* című álmatag novellájában, ami ugyancsak egy megindító írás az örményekről.”

Zárszóként az előadó Kali Kinga felolvasta, miként ír Szongott Kristóf a *Szamosújvár szabad királyi város monográfiája 1700-1900* című művében az örményekről a *Nemzeti vonások, erények és hibák* fejezetben. Kiemelte, hogy Szongott deklarálta összegyűjtött jellemzéseket ad közre az örményekről, és a felolvasott részlet éppen egy örményeket igen jól ismerő, de nem örmény származású ember tollából származott – a felolvasott részlet méltán alátámasztotta a kutató tézisé, miszerint az armenizmus idejére, a 19-20. század fordulójára az örményekkel szembeni előítélet megváltozóban van, a könyvek lapjain is.

A klubműsor végén a klub háziasszonya fontos információkat nyújtott át a soron következő programokról, a nyári utazásokról, illetve az áprilisi parlamenti választásokról. Hangsúlyozta, „mi magyarok vagyunk örmény gyökerekkel, számunkra az országunk sorsa a legfontosabb.” (A választásokkal kapcsolatos cikkünk a 16–19. oldalon.) Megtudtuk azt is, hogy a március 2-ai Orlay utcai zeneagapé előadója, az ifjú konzervatóriumi hallgató, *Vörösváry Márton* hegedű- és zongoraművész a fiatal virtuózok nemzetközi versenyén tizenhat művésszel együtt szerepelt, Magyarországot egyedül képviselte, és harmadik díjat kapott. (Írásunk a 33–35. oldalon)

dr. Sasvári László

Történelmi távlatban a magyarországi örmények

Az örmény a világ egyik legősibb kultúrnemzete. A magyarság már a vándorlások során kapcsolatba került velük. Sőt, voltak olyanok is, akik csatlakoztak hozzájuk, mint azt egyes régészeti emlékek sejtetik. Vannak olyan Árpád-kori templomaink, melyeknek egyes elemei örmény jelleget mutatnak, ilyen például Heves megyében Tamászentmária temploma és a közeli Feldebrő.¹ De idekötethetők a körtemplomok (belül hatkarélyos templomaink) is.² (Kiszombor, Karcsa stb.)

Hadd idézzük néhai Guzsik Tamás építéstörténész szavait! (Az ő személye ismert volt a budapesti örmény katolikus templom – Budapest XI. kerület, Orlay utca 6. – látogatói körében!) „... Feldebrő és Tamászentmária templománál... az oltár terét nem lehetett a templomhajóból tengelyesen, lépcsőn megközelíteni. A szentély egy kb. egy méter magas pódiumon áll, ahová csak kétoldalt vezetett föl lépcső. Ismereteink szerint csak az örmény liturgiára jellemző.”³

Építészeti örökség, hazánkban dolgozó örmény építésszek, vagy örmény szertartású hívősereg van a háttérben? Erre nem tudunk válaszolni!

A középkor folyamán is voltak örmények Magyarországon, egyes kutatók említenek Esztergomban örményeket, de sokat ezekről nem tudunk. Örményekkel főként a XVII. századtól találkozunk, s ezek elsősorban Erdélyhez kötődnek.

Szót kell ejtenünk a „bűvös” 1672-es évszámról. Úton-útfélen idézik, hogy ekkortól vannak Erdély földjén örmények: I. Apafi Mihály hívta őket, s mintegy 3000 család jött 12 000-15 000 fővel.⁴

A számadatok nagyon magasak. Külön kutatás tárgyát képezné ezek helyesbítése.

(Tudomásom szerint egyes közelmúltban megjelent tanulmányok érintették ezt a kérdést!) Volt persze visszavándorlás is.

Az erdélyi örmény bevándorlás okai részben a megélhetés kereséséből fakadnak, s itt meg kell említenünk, hogy nagyrésztük szarvasmarha-kereskedő volt. Beszélő név: Kapdebó (cap de bou) = ökörfej, románul. Kapcsolódik hozzájuk a tímár mesterség. Részben jöttek vallási okokból, mert más hitre akarták őket kényszeríteni, főként Lengyelországban.⁵ Végül az erdélyiek mégis örmény katolikusokká lettek. Nem alakult ki – néhány helyi jellegű egyházközösségen túlmenően – nagyobb mérvű örmény katolikus egyházszervezet, különféle ellentétek miatt. A négy történelmi örmény katolikus egyházközösség (Csíkszépvíz, Erzsébetváros, Gyergyószentmiklós, Szamosújvár) főhatósága a gyulafehérvári püspök lett. Csak 1930-ban alakul egy apostoli kormányzó-ság, melynek élén egymásutánban 4 örmény szertartású lelkész állt. 1992 óta a címet a gyulafehérvári érsek viseli.⁶

Érdemes volna az örmények, s a másik kereskedő nép, a görögök között párhuzamot vonni. Egy ilyen összehasonlítás nyomán feltűnne, hogy az erdélyi örményeknek a körében kialakult egy sajátos folklór, míg a görögöknél kevésbé, bár azok több közösséggel rendelkeztek. Az erdélyi örmény folklórnak szép szakirodalma van. Említjük meg Szongott Kristóf nevét, a XX. századiakból Tarisznyás Györgyi és Tarisznyás Márton nevét. Előbbi az örmény karácsonyi ünnepkört, az utóbbi a gyergyói örmények néprajzát dolgozta fel.

Az örmény gyökerű Dániel Ernő (1843–1923), kereskedelmi miniszter, a millenniu-

mi kiállítás (1896) főszervezője elérte, hogy „a kiállítás etnográfiai csarnokában örmény stand is volt.⁷ S felvetődik bennem a kérdés, mondván, hogy a Szentendrei Szabadtéri Múzeum tervez egy erdélyi tájegységet, nem kaphatnának ott – legalább – egy saroknyi helyet az örmények is? (Felvetődött még bennem az is, hogy mondjuk a felföldi mezőváros tájegységben helyet kaphatnának a görögök?)

Nagy a családszeretet és a származástudat, jóval nagyobb, mint a görögökben, ugyanígy nagyobb valamivel még a valláshoz való ragaszkodás is, s ennek volt köszönhető, hogy az 1920-as években létrejött a budapesti örmény katolikus közösség, melynek a történetéről napjainkban is jelent meg írás.⁸ Ma is – számos nehézség ellenére – fennáll azok számára, akik egyházjogiilag örmény szertartású katolikusok. Számukat nehéz meghatározni, de voltak idők, mikor az volt az egyetlen hivatalosan fennálló szervezete a hazai örménységnek.

Az örmények elhagyván a kereskedést, értelmiségi pályákra mentek. Szerepet vittek a társadalmi életben. Pl. a Magyar Cserkészszövetség elnöke 1932–1942 között az örmény gyökerekkel rendelkező dr. Papp Gyula volt. Erről még az örmény lelkeség épületében levő múzeum is tanúsodik. Kisdíák koromban Zakariás nevű, veszprémi cserkészfiúkkal, mint cserkészekkel találkoztam, akik zenéltek is! (Lábjegyzet: Szerk. megjegyzés: Zakariás Antal Dirán és +Zakariás Oszkár Áram testvérekről van szó, akik közül véletlenül Antal Dirán az EÖGYKE Elnökségi tagja ugyanúgy, mint ahogy a cikk írója is.) Egy csapatban voltam Lengyel Endre cselóművésszel, egy cserkész társam nagyanyja is örmény volt. Az örmények megtalálhatóak voltak a XX. század folyamán is a társadalmi élet minden területén.

Sajátos neveik alapján könnyen megtalálhatóak. Már fiatal koromban felfigyeltem erre. Anyai ágon gyöngyösi vagyok, s az általam ismert gyöngyösi lakosok között négy személlyel kapcsolatban gondoltam örmény eredetre. Hadd említsem őket:

1. Kabdebó János városi főmérnök;
 2. Papp István gimnáziumi tanár – aki előzőleg Szamosújváron is tanított – tudtommal felesége: Govrik-lány;
 3. Bedros családnevű temetkezési vállalkozó, (Bedrosz = Péter, örményül)
 4. Bogdán családnevű fűszeres.
- A két utóbbi feltételezés!

Gyöngyösön volt Gorove utca is. (Gorove nevű földbirtokos volt a szomszédos Szolnok megyében!)

Az 1915-ös menekültek nem voltak nagy számmal, köztük több neves szőnyegkereskedő és -szakértő.

A hazai örmények létszám szerint a 13. helyen állnak.⁹

Nemzetiség	kulturális kötődés	anyanyelv	nyelvhasználat
620	836	294	300

Magam részéről a 836-os számot úgy tekintetem, hogy abban benne foglaltatik a három másik számadat, bár lehet, hogy van átfedés, főként az 1. és 2. kérdés számait tekintve!

Az erdélyi örmény gyökerekkel rendelkezők – pár fő kivételével – nem tudnak örményül, a 3-4. kérdésekre adott válaszok elsődlegesen az utóbbi évtizedekben hazánkat választó örményekre vonatkoznak (s közöttük vannak olyanok is, akik még az 1915-ös megszállások után hazánkba kerülők leszármazottai). Az örmény katolikusokat pedig a 2. kérdésre válaszoló körében keresném.

(A 2011-es adatokat írásunk elkészítésekor még nem tették közzé!) Az örmény önkormányzatok, egyesületek is foglalkoznak hagyományörzéssel.

Végezetül szeretném megemlíteni, hogy Kali Kinga kutató mélyrehatóan foglalkozott a hazai örmény kisebbség helyzetével, rétegződésével. Előadásban elhangzott s nyomtatásban is megjelent több ízben.¹⁰

Ugyanakkor áprilistól szeptember közepéig a Budapesti Történeti Múzeumban volt látható: Távol az Araráttól – Örmény kultúra a Kárpát-medencében, melyet egy tanulmánykötet–kiállítási katalógus¹¹ ismertet igen színvonalasan!

¹ Horváth Zoltán – Gondos Béla: Ani, az ősi örmény főváros és magyar vonatkozásai, Budapest, 2003, 140-147., 148-149. oldal

² I.m. 10. oldal

³ I.m. 12-13. oldal

⁴ Gazdovits Miklós: Az erdélyi örmények történetéből, Kolozsvár, 2000, 29. oldal

⁵ I.m. 17. oldal

⁶ A romániai katolikus örmények ordináriátusa, Kolozsvár, 2001, 35. oldal

⁷ Gazdovits: i.m. 78. oldal

⁸ Balogh Margit: Az örmény katolikus fogolykiváltó Boldogasszony és Világosító Szent Gergely személyi plébánia, In: A katolikus Budapest I., Budapest, 2013.

⁹ Népszámlálás, 2001., 4. Nemzetiségi kötet, Budapest, 2002, 203. oldal

¹⁰ Kali Kinga: Kulturális stratégiák: armenizmus és neoarmenizmus, In: Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, 2013 szeptember, 4-9. oldal, október, 40-44. oldal

¹¹ Kovács Bálint–Pál Emese szerk.: Távol az Araráttól – Örmény kultúra a Kárpát-medencében, Budapest, 2013

(Elhangzott 2013. november 14-én A magyarországi nemzetiségek hagyományos kultúrája c. konferencián. Rendezte a Magyar Művészeti Akadémia Néprajzi, Népművészeti Tagozata és az MTA BTK Zenetudományi Intézet)

A kínai naptár

A kínai naptár szerint **2014 a Ló éve**, amely a „vetés” és az „alapozás” éve. Alaposan, megfontoltan, lépésről lépésre tudjuk lefektetni jövőnk alapköveit.

A Ló éve pozitív változásokat tartogat anyagi helyzetünkre vonatkozóan, valamint ebben az évben lehetőségünk nyílik arra, hogy lefektessük jövőnk alapköveit. A lehetőséggel tudni kell élni, megfontoltan és egyben magabiztosan dönteni. Év elején nagy lendülettel kell belevágni a dolgokba, és főként a nagy jelentőséggel bíró lehetőségekre összpontosítsunk. A nagy döntéseknél mindig legyen „B” tervünk is. Anyagi helyzetünk stabilizálódását a tavasz vagy az őszi hozza meg. Az idei évben különösen ügyeljünk lelki egyensúlyunkra, valamint erősítsük szívünket és érrendszerünket. Mellőzzük a túlzott energiabevitelt az étkezések során, és igyekezzünk higgadtan kezelni a stresszes helyzeteket. A Ló évének fő sajátossága magabiztosságunkban, akaratérőnkben, határozottságunkban, felelősségteljes cselekedeteinkben és megértő hozzáállásunkban mutatkozik meg.

Az egészség az egy (1), azonkívül minden nulla (0). Ha nincs egy, az utána következő összes nulla fölösleges.

Hracsja Kocsar

Honvág

Az író a modern örmény próza egyik legkiemelkedőbb alakja az 1915-ös törökországi megszállások menekültje-árvája volt. Nehéz sors, kemény küzdelmek után lett a háború után az örmény irodalmi élet egyik vezéralakja. Írásaiban az új társadalmi rend és erkölcsiség problémakörét dolgozta fel, a történelmi múlt és a jelen között kereste a kapcsolódási pontokat. Élete utolsó évében írta meg hattyúdálát, a „Fehér könyv” elbeszéléskötetet, mely a Nahapet című kisregény mellett négy hosszabb elbeszélést tartalmaz (A fehér könyv, Honvág, Az Eufrátesz hídján, Édes anyanyelvünk).

Hracsja Kocsar e kötetében a poklokból szabadult egyszerű örmény ember hazaszeretetét, emberségét, jóságát, életrevalóságát rajzolja meg. A Honvág című elbeszélés mezőirét, Arakelt, aki külsőre épp olyan hatalmas termetű, mint Nahapet, Ohan apó, vagy épp az öreg történész – Kocsar szeretettel ábrázolt nagy öregjei – az elveszett haza utáni vágyakozás valóban visszaviszi a szülőföldre. (Az író a főhős prototípusát személyesen is ismerte: Bale Ajvajant, a hoktemberjani Dzsanfida falu lakosát tiltott határátlépésért kétszer is bebörtönözték.) Az egyre embertelenebbé váló sztálini diktatúra háttére és ellenpólusa az elbeszélésben felragyogtatott emberségnek, őszinte érzelmeknek és örök értékeknek.

A falu az Araksz partjára épült. Olyan közel a folyóhoz, hogy nemcsak a tavaszi áradás habjainak zúgása, de az őszi hullámok szelíd csapdosása is behallatszott a házakba. Reggelente olyan közelinek tűnt, olyan tisztán kivehető volt az Ararát és a Bardughjan-hegyvonulat, még a hegyoldalban zöldellő paréj és útifű is, akár szakítani lehetne belőle. A holdfényes nyári éjjelen sem volt gyönyörűsebb látvány, mint a karnyújtásnyira hullámzó Araksz a messzeségbe vesző örmény hegyek karéjával.

Arakel azon az emlékezetes napon is a háza előtti farönkön üldögélt. Szeme a távoli hegyeket kémlelte, mint rendesen, s lelke legmélyéből szakadt fel a sóhajtás, de csak úgy, magamagának:

– Héj, Sztálin elvtárs, hogy löknének le a trónodról, amért odadobtad a kutya töröknek a mi szép hazánkat...

Aram meghallotta a fohászt, szörnyen megharagudott az apjára, és keményen összeremtette. Estére Tigran is hazajött. Akkor a két testvér kétfelől esett neki az öregnek, s hogy mi mindent nem vágtak szegény fejéhez! Az anyjuk is a fiúk partjára állt, ő is rátámadt Arakelre.

... Addig veszekedtek vele, míg Arakel megbánta azt is, hogy egyáltalán szóra nyitotta a száját, s bocsánatot kért a fiaitól.

– Tanulatlan ember vagyok én, édes gyermekeim, bocsássatok meg apátoknak... Hogy lennék én szovjetellenes, édes fiacskám, hát még ellenség... Erre akár most megesküszök neked... Amit mondtam, az se idegen szájból jött, szívemből fakadt az... Hogyne volnék hálás a szovjethatalomnak, gyermekem... De ládd-e, ha az elveszett hazánkat visszaadnák, annak örülnék igazán, örömben még tán bolsheviknek is beáll-

lanék. Szavamat adom neked, lelkem fiam, beállanék én, be bizony...

Arakel értetlenül nézett, mert „szívéből fakadt”; őszinte bocsánatkérése csak olaj volt a tűzre.

– A gyerekeid ellensége vagy, öreg – kiabált felpaprikázva a felesége; mit ártod bele magad olyanba, ami nem a te eszednek való? Jól mondják, hogy félnótás vagy, úgy igaz...

Az eset után a fiúk egy hétig nem szóltak az apjukhoz, mások előtt meg zavartan viselkedtek, sőt, némi riadtság látszott az arcukon.

A falu lakói régen hozzászóltak már az Araksz partján épült faluhoz, beleszóltak új életük rendjébe is. Gyümölcsöt termeltek, sárga- és őszibarackot, meg szőlőt, aminek hírért sem hallották „otthon” azelőtt, s jókedvűen gyűjtötték be a bőséges termést, vígan szüretelték a gyümölcsöt. Belevetették magukat a tengernyi munkába, s az új gondok között teljesen elfelejtkeztek arról, hogy annak idején éppen azért telepedtek a határ menti Araksz közvetlen partjára, mert szerettek volna minél közelebb maradni az elhagyott szülőházához. Ám teltek-múltak az évek, lassacskán elhagyogatták az otthoni viselet darabjait, beszédjükből kikoptak az otthoni idióma ízes fordulatai. Arakel szívfájdalommal nyugtázta a változást, de nem panaszkodott, nem is lázadozott miatta. Hogy is érthetné meg ezt az új világot ő, a hajdani mezőőr?

Éjszaka nyugtalanul aludt. Álmában hangosan beszélt, értelmetlen szavakat hadart, sóhajtozott. Egyszer fel is kiáltott, azon a retentő otthoni hangon, mint amikor meglátta, hogy a nyáj szabadult a búzamezőbe, s letaposta a vetést. Akkor kiáltott, hogy megrendült bele a hegy és a völgy.

Szanam megrázta a férjét. – Mi lelt, öreg?

Arakel kinyitotta a szemét, szétnézett, nem értette, hol van.

– Mit álmodtál?

– Otthon vótam... osztán a nyáj belément a vetésbe... legázolta... én meg felharagudtam...

– A csuda vigyen el! – fakadt nevetésre az asszony. – Otthon, mindig csak az otthon... Otthonnal a szádon fogsz meghalni...

Moszkva hivatalos levelet küldött a Török Köztársaság külügyminisztériumába, a külügyminiszter úr őexcellenciájának. A levélben részletezték Arakel eltűnésének körülményeit, s azzal a kéréssel fordultak a baráti Törökország kormányához – hivatkozva a két állam által kölcsönösen aláírt ilyen és ilyen megállapodásra –, hogy kéri a fent nevezett Arakel Jelojan letartóztatását, s ezt követő kiadatását a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányának a célból, hogy nevezett Arakel Jelojan államellenes cselekedetei miatt törvény előtt vonassék felelősségre. A szovjet fél kifejezi azon meggyőződését, hogy a baráti Törökország mindent megtesz a szovjet kormány kérésének teljesítése érdekében. A levelet aláíró diplomata őszinte nagyrabecsülését és mély tiszteletét fejezi ki Törökország külügyminisztere őexcellenciájának, és várja a török fél választát. Moszkva, 1930. szeptember...

A beállt szünet után az elnök régi ismerősként mosolyodott Arakelre.

– Arakel Jelojan, hány éves is vagy te?

– Hogy hány éves vónék?

– Igen.

– A ter-gukaszovi háború idején, ha nem családok, mán bornyút őriztem, lehettem úgy tizenkettő, tizenhárom... .

Az elnök utánaszámolt.

– Akkor most hatvanöt-hatvanhat éves vagy.

– Úgy biza.

– Miféle munkád volt ott, a régi házban?

– Mezőőr voltam én, csász.

– Aztán a menekülés után, itt a faluban?

– Akkor is mezőőr.

– És most?

– Mostan itten megtettek Júdásnak, üldögélek nálatok, a ti rabotok vagyok...

Ismét megrekedt a beszélgetés. Leesett a süveg Arakel térdéről, lehajolt, felvette, s tanácstalanul nézett az elnökre, aztán tétován elmosolyodott.

– Arakel Jelojan! – kezdte újra az elnök.

– Parancsára! – válaszolt készségesen Arakel.

– Én kérem tőled, hogy minden kérdésre őszintén válaszolj, ha ki akarsz innen szabadulni, ha nem akarsz ártani a fiaidnak. De jaj lesz neked, Arakel Jelojan, ha megpróbálsz félrevezetni bennünket.

– Az igaz bíró vesse lelkemet az örök tűzre, ne temessenek szentelt földbe, tépjen szét a farkas és a mező vadja, ha hazudnék neked, elvtárs lelkem...

– Na, akkor megegyeztünk. Őszinte valomást teszel?

– Őszintét.

– Először is azt mondd meg, ki küldött téged Törökországba?

Arakel csak nézte az elnököt, gondolkozott, mélyet sóhajtott.

– Hogy ki küldött?

– Igen.

– A szívem... a szívem súgta, hogy eredj haza, Arakel, nézd meg az otthoni földet, eredj! A szívem a bűnös egyedül...

– Arakel bátya!

– Mondjad, lelkem...

– Nekem az igazat mondd, Arakel bátya. ..

– Örök szégyen szálljon a fejemre, meg a nemzetségemre, ha hazudok neked...

– Miért mentél Törökországba?

– Az otthoni föld után vágyódtam én. ..

– De hát a honvágy csak nem viszi az embert Törökországba?

– De bizony, odaviszi.

– A többiekét miért nem vitte oda?

– Gyenge az én szívem. .., a többieké erős. ..

– Aztán minek jöttél vissza?

– Hát itt a családom, az egész nemzetiségem, a népem, itten van most már Örményország...

– De ha itt van neked Örményország, akkor mi dolgod volt odaát? – erősködött az elnök.

– A szívem húzott oda, lelkem...

– Az embert az értelme vezesse, ne a szíve!

– Nem jártam én iskolát, a szívem vót az én tanítóm, a szívem, akit se szó, se tanács nem kormányoz... A vágyódástul megháborodik, osztán nem ismer se határt, se törvényt...

Az elnök feszülten hallgatta Arakelt; közben az arcát, önkéntelen mozdulatait is figyelte.

– Ezt a honvágyat el kell felejtened! – mondta kimérten, pártfogói modorban; kíváncsi volt, mit szól rá az öreg.

– Nem lehet azt – válaszolta egyszerű háttározottsággal Arakel.

– Lehet, hogy te nem felejtéd, de a fiaid, az következő nemzedék majd elfelejti.

Arakel mélyet sóhajtott.

– Nem hinném. A honvágy olyan, mint a tonírtűzhely hamuja alatt a parázs. Nincs lángja, füstje; azt véled, kialudt, de csak kotord meg a hamut, ott izzik alatta a parázs. Ott kojtol alatta a tűz. A tűz örök, akár az igazság. .. A honvágy se alszik el, akárcsak a tűz... Az új nemzedék még éretlen, ződ, s amíg ződ, nedves a gyökere. Ha megérik, majd megpirosodik, meg is szomjazik... A honvágy is folyton szomjazik, mint a tűz.

Krajcsir Piroska fordítása

Retezár Péter

Govrik – Kovrig család

Retezár család krónikája (5. rész)*

1986-ban Mónika leányom a bécsi Mechitarista rend templomában egyházi házasságot kötött nagykeri Tóth Györgygyel. Ennek a rendháznak volt főapátja 1909-től egészen 1923-ban bekövetkezett haláláig egyik távoli őszám, Govrik Gergely.

Govrik Gergely 1841-ben Szamosújváron született. Már fiatalon a bécsi Mechitaristák rendházába került, ahol 1861-ben pappá szentelték. Ezután évekig Erzsébetvárosban működött, mint káplán, majd Bécsben, Erdélyben és Konstantinápolyban fejtett ki tanári tevékenységet. 1910-ben, egy évre a bécsi Mechitaristák apátjává való választása után, érseki méltóságot nyert. Úgy az ötvenéves, mint a hatvanéves papi jubileumát a magyarországi örmények is megünnepezték. Több földrajzi és történelmi munkája is megjelent, népszerű imakönyvei pedig több kiadást értek meg. Nemcsak itthon, hanem Ausztriában és Törökországban is nagy tudásával, áldásos működésével és kiváló egyéniségével a magyar névre is dicsőséget hozott.

Govrik Gergely nagypjának a testvére Govrik Anna, aki Retezár János felesége lett.

Íme a családja:

Retezár János (1798 Szamosújvár)

Govrik Anna (1798 Szamosújvár)

Retezár Katalin (1824–1886)

(lásd Apponyi Antalnál a családja folytatását)

* Részlet Retezár Péter: A Retezár család krónikája és a rokonság kiemelkedő személyiségei c. házikiadványból. (2001. december.31.)

Govrik Gergelynek unokaöccse Kovrig Béla miniszteri tanácsos, egyetemi magántanár. A vezetéknev különböző írása egy családon belül elég gyakori jelenség, amint azt a Páll, illetve Paál családról szóló részben kifejtem.

Kovrig Béla 1900-ban született. Már fiatal korában foglalkozott szociálpolitikai kérdésekkel. 1927-ben a Népjóléti minisztérium szolgálatába lépett, ahol Vass József akkori miniszter mellett az Öregségi és Rokkantsági Biztosítási Törvény tervezetét készítette, amit „Lex Vass II” néven ismer a jogászvilág. A Népjóléti minisztérium megszűnte után a miniszterelnökséghez került, ahol 1938-ban, alig 38 éves korában, mint miniszteri tanácsos a szociális ügyosztálynak vezetője lett. Kovrig Béla jelentős irodalmi tevékenységet fejtette ki.

Éveken át szerkesztette a „Társadalompolitika” és a „Munkaügyi Szemle” című szaklapokat. „Az öregségi és rokkantsági biztosításról” című hatalmas munkája nem csak értékes elméleti szakkönyv, hanem valóságos jogforrás is. „Fasizmusról és Hitlerizmusról” című 1934-ben megjelent munkája is nem politikai, hanem szociálpolitikai szempontból foglalkozik a kérdéssel és igen érdekesen világítja meg a két akkori nagyhatalom, mármint Németország és Olaszország politikai vonalvezetésének szociális kihatásait. „Korfordulón” című könyve az európai népek világnézeti életformáinak államrendszerű kialakításának ismertetését nyújtja.

Folytatjuk

Hankó Ildikó

Az Ararát népe

Örmény kultúra a Kárpát-medencében

Egy népcsoport ritkán marad meg azon a szállásterületen, ahol valaha ötvöződött.

Külső vagy belső hatások adják meg az utolsó lökést annak a csoportnak, netán az egész etnikumnak, amelyik elhagyja szülőföldjét, azt a területet, amelyet jól ismert, amelynek éghajlatához, szomszédaihoz, élővilágához addig alkalmazkodott. Életmódjuk is az előbbiekhöz kapcsolódik, így igen csak nagy vállalkozás elindulni a messzi idegenbe, más nyelvű, más szokású, más külsejű népek felé. A vándorlásból az is következik, hogy az út során kapcsolatba került népekkel vagy megbarátkoztak, vagy ellenségekké váltak. A vándor úton egy-egy kisebb közösség időnként leszakadt, és a számukra barátságos népek körében letelepedett, majd beolvadt. Ebből következően több olyan nép él a világon, amelyek befogadták a számukra előnyös, kellemes tulajdonságokkal rendelkező csoportokat. Törvényszerű, hogy a korai időkben főleg a jómódú, erős, szervezett katonai hatalommal, ősi kultúrával, ismerős vallással rendelkező népeket részesítették előnyben a letelepedni szándékozók. Így történhetett, hogy a magyarok is „megörökölték” olyan népeket, amelyek magyarrá lettek olyannyira, hogy később nyelvüket is elfelejtették, és származásukra csak családfájuk kutatása vagy külső megjelenésük ad útmutatást.

A magyarok számára ilyen beolvadt, ősi kultúrnép az örmény, amely ázsiai eredetű, többségük, mintegy 4,2 millió a volt Szovjetunió (mint szövetségi köztársaság), Örményország, Grú-

zia és Azerbajdzsán területén él, kisebb részük Közép-Európában (szerk. megj.: legnagyobb diaszpóra Franciaországban), **Törökországban, Közél-Keleten és az amerikai földrészen szóródott szét. Ősi, magas kultúrájú nép, mégsem sokat tudnak róluk. Magyarországhoz akkor kerültek közel, amikor a tatárok és a törökök elől a vallásüldözés okán Moldvában telepedtek meg és két várost építve maguknak 250 évig éltek ott. 1669-ben azt a területet is el kellett hagyniuk, mivel a lengyel Kameniec végvár ellen indított török támadás elérte a lakóhelyüket. Az örmények ortodox keresztények, és mint ilyenek, az iszlám szemében mindig is szállak voltak. A menekülés után évekig bolyongtak (a Kárpátokban 3 évig), amikor Dániel Tódor vezetésével és I. Apafi Mihály engedélyével 1672-ben mintegy háromezer család Erdélyben telepedett le.**

Olyan ősi keresztények, hogy a hagyomány szerint még Tádé (szerk. megj.: és Bertalan) apostol hirdette nekik az evangéliumot. Világosító Szent Gergelyt Cezáreában 302-ben püspökké szentelték, majd ő Tiridátész örmény királyt és az örményeket Kr. u. 305-ben megtérítette. (szerk. megj.: egyes források szerint 301-ben) A perzsa uralom alatt, hosszú harcok után szabad vallásgyakorlást vívtak ki maguknak. **Az örmények egyesülése a katolikus egyházzal sok egyházi és politikai erőfeszítésbe került, végül 1439-ben a firenzei zsinat után bekövet-**

kezni látszott. Hogy tető alá hozzák az ügyet, VIII. Orbán pápa örmény katolikus fiakat is fölvetett a kollégiumába. Egy szakadár örmény kisebbség sokáig akadályozta az egyesülést. Végül a római katolikusokkal létrejött unió folytán különállásuk megszűnt, és a XVIII. század eleje óta az örmény katolikus egyházat alkotják (szerk. megj.: 1691 óta).

Történelmük dokumentumai szerint Ani városából származtak, őseik innen indultak el Észak-Kaukázusba, majd átköltöztek a Krímbe, onnan Moldvába és végül – mint említettük – Erdélybe. Történelmük és kultúrájuk olyan fejlett és gazdag, hogy ismertetésére könyvtárnyi anyagot lehetne szánni. Armenia folyói az Eufrátesz, a Tigris és a Kur folyamrendszeréhez tartoznak, amelyek a Fekete-tengerbe ömlenek. Nevezetes az 1600 méter magasan található Van-tó. Az örmények magukat hájknak, uraknak nevezik. Szent jelképük – körülbelül úgy, mint a japánoknak a Fuji – a híres, 5156 méter magas Ararát hegy.

Erdélyben négy központjuk alakult ki: Csíkszépvíz, Erzsébetváros,

Gyergyószentmiklós, Szamosújvár. Az utóbbit az elpusztult középkori Gerla falu helyén alapították. Erdély unióját Magyarországgal az örmény városok mind megszavazták.

A XIX–XX. század fordulóján identitásukat megtartva a Kárpát-medencében élők felvették a magyar nyelvet (szerk. megj.: 1800-tól). Azt mondják, szinte minden erdélyi családban akad egy örmény. Külsejük eléggé hozza eredetüket, középmagas, sötét, gyakran göndör-hullámos hajú emberek. Orruk jellegzetesen nagy, de az orrhát egyenletesen széles.

A magyar történelem számos örmény származású, nevezetes személyt tart számon: két aradi vértanút (szerk. megj.: Kiss Ernő altábornagy és Lázár Vilmos ezredes), Hollósy Simon festőt, az Issekutz családot, Ávedik Félixet, Gopcsa Lászlót, Gábrus Zakart és másokat.

Az örmények példáján szemtanúi lehetünk egy identitását megőrző nép beolvadásának egy másik, számára elfogadott etnikumba. Hűségük példát mutat.

(Magyar Demokrata – 2013. 09. 04.)

Felhívás

A tavaly és idén megjelent 2 kötetes lexikonszerű mű feldolgozta 78 magyarörmény képző- és iparművész, művészettörténész munkásságát, bemutatva néhány alkotásaikat is. Ezzel sokat tettünk az erdélyi magyarörmények magyar kultúrába beágyazott művészetének megismertetéséért. Azóta már bővült a kör, várunk további művészek jelentkezését, bejelentését.

Ezen sorozatba illően szeretnénk csokorba gyűjteni és megjelentetni az irodalom területén ismertté vált magyarörmény írókat, költőket, irodalomtörténészeket is. Ugyancsak megkezdjük a *színeszek*, *filmszíneszek*, *előadóművészek* lexikonjához is a gyűjtést.

Kérjük minden kedves Olvasónkat, hogy segítsenek minél több örmény gyökerű művészt felkutatni, örmény gyökereiket megismertetni! Ezzel tudjuk biztosítani azt, hogy a magyarörmény gyökerűek művészetét, mint a magyar kultúra részét, megismerje és megőrizze a jövőnek nemcsak az örmény közösség, hanem a magyar művelődéstörténet is.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kiadó (magyar.ormeny@t-online.hu)

Választások 2014

Tájékoztató a választási jogszabályokról

A közelgő országgyűlési, önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati választásokkal kapcsolatosan a Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke, dr. Issekutz Sarolta felkérésére az Emberi Erőforrások Minisztériuma Nemzetiségi Főosztályától Paulik Antal főosztályvezető 2014. január 30-án tartott tájékoztatót Budapesten, az V. kerület, Akadémia utca 1. szám alatt. Előadónk a választópolgárok számára is könnyen megérthetően magyarázta a jogszabályokat, majd a választásokkal kapcsolatos kérdésekre is készséggel válaszolt, a válaszokat tartalmazza a tájékoztató. Az alábbiakban közreadjuk lapunknak megküldött hivatalos részletes tájékoztató szerkesztett változatát. (A Nemzeti Választási Iroda a 06-1-795-3310 telefonszámon, illetve a valasztas.hu honlapon, és a visz@nvi.hu e-mail címen érhető el.)

(Béres)

Országgyűlési választások

2014. április 6-án az országgyűlési képviselők választása – első ízben – egy fordulós lesz, a választáson magyarországi lakóhellyel rendelkező választópolgár **egyéni választókerületi jelöltre** és **pártlistára** szavazhat. A magyarországi lakóhellyel rendelkező, a névjegyzékben **nemzetiségi választópolgárként** szereplő választópolgár egyéni választókerületi jelöltön kívül – választása szerint – nemzetiségének listájára **vagy** pártlistára szavazhat.

2014-ben 199 országgyűlési képviselőt, közülük 106 képviselőt egyéni választókerületben, 93 képviselőt pedig országos listán választanak meg. Országos lista pártlistaként, vagy nemzetiségi listaként állítható. Nemzetiségi listát az országos nemzetiségi önkormányzatok, esetünkben az Országos Örmény Önkormányzat állíthat, a listaállításához a névjegyzékben nemzetiségi választópolgárként szereplő választópolgárok legalább egy százalékának ajánlása, de legfeljebb ezeröttszáz ajánlás szükséges. Jelölt csak a névjegyzéken nemzetiségi választópolgárként szereplő választó-

polgár lehet, a listán legalább 3 jelöltnek szerepelnie kell.

Jelöltajánlásra a szavazást megelőző **48. és 34. nap között (2014. február 17. és 2014. március 3. között)** van lehetőség. Minden választópolgár, aki az adott választókerületben választójoggal rendelkezik, az ajánlóívet kitöltve és aláírva ajánlhat jelöltet. Egy választópolgár több jelöltet is ajánlhat, egy jelölt viszont csak egy ajánlással támogatható. Az ajánlás nem vonható vissza.

Mi az a nemzetiségi regisztráció? Az, aki valamely nemzetiségi közösséghez tartozik, 2014. január 1-jét követően kérheti, hogy nemzetiségi választópolgárként szerepeljen a névjegyzéken. (Az interneten is lehet regisztrálni. Csak az választhat, aki regisztrált!) Így 2014 októberében a nemzetiségi önkormányzati választásokon is szavazhat majd. A nemzetiségiként regisztrált választópolgár az országgyűlési választásokon ugyanúgy szavaz, mint a nem nemzetiségi választópolgárok (egy egyéni jelöltre és az országos pártlistára), vagy ha a nemzetiségi regisztráció benyújtásakor kifejezetten kéri, hogy az országgyűlési választó-

tásra is terjedjen ki nemzetiségi regisztrációjának hatálya, pártlista helyett nemzetiségi listára szavazhat (az egyéni jelölt mellett). Az örménység azonban kis létszáma miatt semmiképpen sem tud örmény *parlament*i képviselőt választani, tehát nem célszerű bejelölni *A nemzetiségi névjegyzékbe való felvétel iránti kérelem* B pontját.

A szavazókörök értesítik a szavazókat, hol szavazhatnak.

Mozgásukban egészségi állapotuk (illetve fogyatékoságuk) miatt **mozgóurnát** a szavazást megelőző második napon **2014. április 4-én (pénteken) 16.00 óráig** attól a helyi **választási irodától**, a **szavazás napján 2014. április 6-án (vasárnap) 15 óráig** pedig attól a **szavazatszámiláló bizottságtól** lehet igényelni, ahol a választópolgár a névjegyzékben szerepel.

A szavazóhelyiségben az a választópolgár szavazhat, aki a kinyomtatott szavazóköri névjegyzékben szerepel. A választópolgárnak igazolnia kell személyazonosságát (érvényes személyazonosító igazolvánnyal, útlevelemmel vagy vezetői engedéllyel), valamint a lakcímét vagy személyi azonosítóját. A választópolgár a fentiek után megkapja a lebélyegzett szavazólapp(ka)t, az átvételt aláírással igazolja.

Az **átjelentkezési kérelmet** azok nyújthatják be, akik a szavazás napján Magyarországon, de a magyarországi lakóhelyüktől eltérő helyen kívánnak szavazni. A kérelmet a választópolgár lakcíme szerint illetékes helyi választási irodában (de személyes ügyintézés esetén a bejelentett tartózkodási hely szerinti helyi választási irodában is) lehet intézni **legkésőbb a szavazást megelőző péntek (2014. április 4-én) 16 óráig**. A helyi választási iroda vezetője (vagyis a jegyző) nem papíralapú igazolást ad ki, hanem közvetlenül felveszi a választópolgárt az érintett szavazókör névjegyzéké-

be. Fontos, hogy átjelentkezéskor is a lakóhely szerinti jelöltekre lehet szavazni!

Nemzetiségi önkormányzati választások

A nemzetiségi önkormányzati képviselők általános választását a Nemzeti Választási Bizottság 5 évenként, legkésőbb a szavazás napja előtti hetvenötödik napon, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásának napjára tűzi ki.

Az egyes nemzetiségek *közvetlen* választással a községben, a városban és a fővárosi kerületben **települési**, a fővárosban és a megyében **területi**, valamint **országos** nemzetiségi önkormányzatot hozhatnak létre.

A települési nemzetiségi önkormányzati képviselők száma három fő, ha a nemzetiségi névjegyzékben szereplő választópolgárok száma a választás kifizetésének napján a településen kevesebb, mint száz fő, e fölött négy fős testület alakítható. A területi nemzetiségi önkormányzati képviselők száma hét fő. Az országos nemzetiségi önkormányzati képviselők száma a névjegyzékbe feliratkozottak számától függ. (pl. 31, ha több mint 10 ezer, 37, ha több mint 25 ezer, 39, ha több mint 50 ezer)

A települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választását ki kell tűzni, ha a településen az adott nemzetiséghez tartozó személyek száma – a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összesített adatai szerint – **a huszonöt** főt eléri. A területi nemzetiségi önkormányzati képviselők választását ki kell tűzni, ha a fővárosban, megyében kifizűzött települési választások száma legalább tíz. Az országos nemzetiségi önkormányzati képviselők választását ki kell tűzni.

A nemzetiségi önkormányzati választások előtt ismét részletes tájékoztatót adunk.

Választások 2014

Megkérdeztük dr. Issekutz Sarolta EÖGYKE elnököt

Béres Attila: Bár már februárban kérdeztem és a füzetek februári számában meg is jelentettük, mégis megismétlem, hogy Ön hogyan fog szavazni a parlamenti választásokon?

dr. Issekutz Sarolta: Örmény gyökerű magyarként a legfontosabb számomra, hogy hazánk jövőjének alakításában az én szavazatom is részt vegyen. Kiss Ernő aradi vértanú ősöm a vértanúhalált is vállalta a hazáért, ma már erre nincs szükség. De a véleményünkre, a következetes és bátor kiállásra igenis szükség van. Az egész magyarörmény közösség megmaradása azóta biztosított akadálymentesen az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület számára, amióta 2011.-ben megszületett végre az új nemzetiségi törvény és elismerte a hazai örménység **magyar anyanyelvűségét** is. Ezért 17 évet küzdöttem, de sikerült elérni. Addig szembeszélllel kellett küzdenünk az örmény kultúránk megőrzése ügyében, most hátszéllel tesszük a dolgunkat. Ehhez azonban kell a nyugodt és kiegyensúlyozott politikai környezet, amely miatt én a tavaszi választásokon **magyarként** az egyéni parlamenti képviselőjelölt mellett a politikai pártok közül választok pártlistát.

Béres Attila: És az őszi nemzetiségi választásokon?

dr. Issekutz Sarolta: Számomra az őszi nemzetiségi választás a legfontosabb a magyarörmény közösség szempontjából. Végre szabadon megmutathatjuk magunkat és kötődésünket az erdélyi örmény gyökerű közösséghez. Megvédhetjük jo-

ginkat, értékeinket és biztosíthatjuk jövőnket. Mindenki bátran bejelölheti az örményi rubrikát, **hiszen a 2011. évi nemzetiségi törvény elfogadta a hazai örmények magyar anyanyelvűségét is**, tehát választóként és képviselőjelöltként is **bátran jelentkezhetnek azok, akik magyar anyanyelvű örmény gyökerűek**. Nagyon fontos, hogy az országban *minden örmény gyökerű* regisztráltassa magát örménynek, hogy végre kimutathassuk számosságunkat.

Tudni kell, hogy ha regisztráltatta magát a választó örmény nemzetiségiként, akkor minden településen lehet szavazni az örmény önkormányzatokra, még ott is, ahol nem indul helyi örmény önkormányzati választás. Mindenki számára felelősségteljes döntést igényel, hogy milyen összetételű lesz az országos és a fővárosi örmény önkormányzat.

Így Budapesten pl. bármely kerületben lakik a regisztrált örmény gyökerű, ha nincs is helyi örmény kerületi választás kitűzve, szavazni tud az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület (EÖGYKE)** által indított fővárosi választási listára. Ha Magyarország legelégesebb kis településén él az örmény regisztrált, szavazni tud az Országos Örmény Önkormányzat létrehozása érdekében az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület listájára**. Tehát senkinek sem vész el a szavazata. Nagyon fontos, hogy végre megmutassuk igazi létszámunkat, hogy az új ciklusban folytathatjuk az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek kiadását, a Fővárosi Örmény Klubi-

bot, könyvek kiadását, kiállításokat, barangolásokat ősaink nyomában Erdélyben, stb.

Én április közepén regisztráltatom magam a postán megküldött *Nemzetiségi választópolgárként történő nyilvántartásba-vétel iránti kérelemmel*, amelyen a személyes adatok kitöltése után a *nemzetiségi névjegyzékbe való felvétel iránti kérelem A* pontjában az **örmény** rubrikát ikszelem be. Ha valakinek van a 2. oldal kitöltési igénye, az megteszi, de min-

denkinek kötelessége keltezéssel ellátni és aláírni a kérelmet (Budapest 2014....), majd benyújtani a helyi választási irodához, jegyzőhöz. A kérelem elbírálásáról 3 napon belül döntés születik, amelyről értesítést küldenek.

Az biztos, hogy az EÖGYKE folyamatosan jelentkezni fog a füzetek hasábjain keresztül egészen az őszi választásokig, majd beszámol annak eredményéről is.

Béres Attila: Olvasóink nevében köszönöm válaszait!

Mátyássy László: Mária Anya bronzszobor a Budai Vár fokán

„A szobor térbe állította, és ezzel megelevenítette az ősi bizánci, győzelmet hozó Isten anyját” – ezt már Dávid Katalin európai hírű művészettörténész írta a budavári Máriaanyáról a szobor honlapján.

„A vertikálitást hangsúlyozó kompozíciója pedig, mintha egy jelenés volna, annak csodálatos hangulatát idézi. Nincs Mária glóriája, gyermekének sincs, mégis a Szent Szűz és isteni Fia áll előttünk. A glória hiánya mégis jelentős, mert Mária és a gyermekének alakját ezzel beemeli egy általános emberi világba, ennek a világnak legnemesebb szférájába: az anya és a gyermeke egységének szakrális humanitásába.”

Erdélyi Zsuzsanna Kossuth-díjas néprajztudós szerint a szobor spirituális erőt sugároz. „Ez a bizánci Szűz Mária, itt most Jézus anyja, de maga az Anya, az Örök Anya. Jelenti a létet, az oltalmat a szeretetet és még sok mindent, aminek forrása az anya életet adó ereje.”

(Részlet az Immaculata Alapítvány a Köztéri Szobrok Emeléséért szakmai és pénzügyi beszámolójából, amelyet az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, a Fővárosi Örmény Önkormányzat és a Bp. Főv. II. kerületi Örmény Önkormányzat részére küldött a szobor felállításához nyújtott támogatásért.)

Gyarmati Béla

Az erzsébetvárosi Lukácsok aranybányái

(1. rész)

A XVIII. század végén, több nemzedéknyi erdélyi tartózkodás után, immáron jelentősen elmagyarosodva a legsikeresebb örmények – köztük a mi Lukácsaink is – célszerűnek látták áttérni a szűkülő lehetőségű távolsági marhakereskedelemtől valami más jövedelemszerző tevékenységre. Korábban beszámoltam a Lukácsok földbirtokosi¹ és a postamesteri² „profilváltási” kísérleteiről. A gazdag erdélyi örmények a harmadik kívánatosnak látszó előre-menkülsi lehetőséget a XIX. század második felében a bányavállalkozói foglalkozásban látták. Ismeretes a Zakariás család Balán-környéki rézbányabirtoklása³ és bodvajai vashámora (ezek is megérnének egy beszámolót!), de minket most a Lukácsok aranybányái érdekelnek.

Lukács Róza ükanyám utódainak családi emlékezetében nemzedékről nemzedékre átörökítődött az a hagyomány, hogy Róza ükanyám fivére, Lukács Dávid „Zalatnán aranybánya-tulajdonos volt”. Egy megőrzött különleges arany ékszer – amelyet Lukács

¹ Lásd: Gyarmati Béla: „Az erzsébetvárosi Lukácsok – tőzsérekéből birtokos nemesek” (a Füzetek 2013. novemberi számában)!

² Lásd: Gyarmati Béla: „Az erzsébetvárosi Lukácsok – tőzsérekéből postamesteriek” (a Füzetek 2014. január–februári számaiban)!

³ Lukács Róza férje, Wojciechowski József 1877-ben a baláni rézművek „főkönyvelője” volt...

M-betűt formázó termésarany-melltű. Anyaga a családi hagyomány szerint Lukács Dávid bányájából származik.

Róza fia ajándékozott a menyaszszonyának, Nuridsán Máriának –, Lukács Dávid bányájának aranyából készült. A valóság azonban ennél százszor érdekesebb!

Erdélyben ősi hagyománya volt a bányászkodásnak. Az ókorig visszamenően ismertek a híradások Erdélynek a különféle földalatti kincsekben való bővelkedéséről: arany, ezüst és sóbányái egykor nagy gazdagságot biztosítottak. Szokás mondani, hogy a rómaiak kezdték meg a bányászatot Erdélyben, ez azonban így pontatlan, mert már a rómaiak is művelt bányákat találtak, amikor Erdélyt meghódították: Erdély szerte már ősidők

óta zajlik a kősó és különböző ércek bányászata, természetesen koronként változó intenzitással és mindig a kornak megfelelő technikával. Erdély nem csak a török hódítás előtti Magyar Királyság számára volt igen értékes, de később Habsburg hatalom alá vetve is hosszú időn át Erdély adta a birodalom aranyának több mint 60%-át.

A köztudatban az él, hogy a XIX. században Zalatna környékén élénk aranybányászat folyt.⁴ Lukács Béla, érintett szemtanúként így írt:⁵ „A XIX. század első felében már 135 000 darab arany-értéket termelnek és

⁴ Zalatna egyik ókori neve Auraria minor („Kis-aranybánya”), német nevei közt pedig előfordult a Goldenmarkt („Arany piac”)

⁵ Lukács Béla: „Az erdélyi aranybányászat”. (In: Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képben, Budapest, 1889)

2500 nemesfém-bánya, 1500 zúzó van működésben s az aranymosókat is beszámítva, több mint 10 000 ember foglalkozik a nemesfém-bányászattal. E század végén még munkásabb, élénkebb és sikeresebb a bányaművelése.” Ezt festi meg élénk színekkel Jókai a „Szegény gazdagok”-ban, hiszen az ott leírt Lúcia barlang-beli hamispénzverés alapja a be nem váltott aranyérc volt. Egy, a mi Lukácsaink koránál majd 200 évvel korábban írott vers már így írt a zalatnai aranybányászatról⁶:

„Mindenütt arany van. Habzó patak ágya Aranyból vetve, aranykőbe vájva. Röghöz ragadt népség – együgyű parasztok A patak' ágyából színarany halat fog. Mindenütt arany van. Sziklabérczek gyomra Aranyat gyűjtött fel titkosan halomra. Halovány bányász nép: sziklabérczek férge Utat vág, utat fur anyaföld' méhébe, S betevő falatát kincseit orozva Föld' színére hozza. Itt van ember, ország, fogd, boldogulj vele Kárhozzál el tőle !”

Kevéssé ismert, hogy Erdélyben a nemesfémeken (meg természetesen vasércen és kőszézen) kívül nagy mennyiségben és viszonylag könnyen volt bányászható egyebek között a réz, a higany⁷ és a kén, illetve ezek

⁶ Opitz Martin (Bethlen Gábor gyulafehérvári kollégiuma professzorának) 1622-ben írott verse: „Zalathna vagy Erdély nyugalma”

⁷ A jó minőségű és olcsó zalatnai „kénésó” Hamburgig, Amszterdamiig, Velencéig ismert és keletre fordult. Az erdélyi fejedelmek korában évi 500 mázsányi is piacra került, és a bármennyit el lehetett adni belőle Európában, de Mária Terézia iparpolitikája jelentősen visszavetette a kitermelését. Számunkra a higanybányászat azért érdekes, mert a korabeli aranykinyerés egyik eszköze volt a higanyal történő amalgamozás, amit megkönnyített, hogy az erdélyi higanyércbányák az aranybányák közelében fordultak elő.

ásványai, ércei. (A máig kimeríthetetlen kősóóról nem is beszélve!) Kevesen tudják, hogy a XVIII. század végén elsőként Zalatna környékén fedezték fel a tellurt is.

Bár a föld mélyének kincsei elvben mindig az uralkodót illették, de a bányászat üzése sokszor igen laza feltételek között zajlott. A minket érdeklő időszakban bárki nyithatott bányát a saját földjén, ha volt hozzá elég tőkéje és vállalta az urbura (bányajáradék) befizetését. Mivel akkoriban az örmények nem számítottak az erdélyi magyar nemzet tagjainak, ezért földet nem birtokolhattak, tehát vagy a Kincstártól béreltek, vagy magánbirtokosok által létrehozott bányatársulatokban szereztek részhányadot. (Közel 50 kincstartósági bánya 6000 részvényének többsége kis-tőkés magánosok kezében volt.)

A bányák művelésében érintettek jogi ügyeit a bányajog különleges szabályai regulálták. Az aranybányászat szabályozása azért volt viszonylag laza, mert az arany amalgamozásához szükséges (de kincsképzésre alkalmatlan) higany bányászata viszont szigorú állami ellenőrzés alatt állott. Ez, és a bányászott érc kötelező beváltása biztosította a Kincstár számára az elvárt részesedést.

Az aranybányászat közel sem volt olyan egyszerű, mint amilyenek Opitz uram versei leírta. Az arany folyóvízből való mosása kevéssé volt hatékony, így az csak kiegészítő jövedelemforrásként volt szóba jöhető. Érdemi hozamot az aranytelérek bányászattal való feltárása biztosíthatott, ámbar meglehetősen nagy ráfordítás árán.⁸

⁸ Az aranybányászat jövedelmezőségéhez adalékul: a XVIII. században Zalatna környékén egy grammnyi színarany kinyeréséhez mintegy 50–200 kg nyers ércet kellett kifejteni, felapritani, megtisztítani és végül megolvasztani...

A bányaművelés alapja a hagyományosan szabványosított nagyságú *bányatelek* volt, ami rendszerint két, néha négy, kivételesen még több „bányamérték”-ből állott. (A bányamérték nagyjából 4,5 ha-nak megfelelő földterület volt.) A bányatelken, illetve alatta, a mindenkori bányajog szabályai alapján folyhatott a földmélyi bányászat. A bányatelket a bányászatra jogosultak néha birtokolták, de sokszor csak bérelték a Kincstártól. Az erdélyi aranybányászat fénykorában ezernél több kicsiny és vagy harminc nagyobb bányaműködött az úgynevezett „arany négy-szög”-ben (a nagyjából Aranyosbánya [Baia de Arieș]—Körösbánya [Baia de Criș]—Nagyág [Săcărâmb]—Zalatna [Zlatna] által határolt terület).

Maga az ércbányászat (részben az ércetek viszonylag könnyű hozzáférhetősége miatt) a XIX. század elejéig középkori módszerekkel folyt: kézi erővel kivájt⁹, később esetleg puskaporral robbantott tárnákban. A meddő kőzet kibontása mind veszteséget jelent,¹⁰ ezért az aranybányák vágatai a lehetőségek határáig szűkek és

Bánya a XX. sz. elején (Képeslap a Legendi család gyűjteményéből)

⁹ „ütesz és feszék segélyével”, ahogy a nyelvújításkor a kalapács és véső német megnevezését (Schlegel, Eisen) magyarították...

¹⁰ Zalatna környékén az arany-telések alig félméteres vastagságúak voltak!

girbe-gurbák voltak, bennük csákányozni alig lehetett (nem úgy, mint a nevezetes sóbányákban, ahol soktíz méteres vastagságú kőso- rétegben lehetett vajúrkodni).

A kibontott érc tartalmú kőzetet évszázadokon keresztül bőrszakba vagy favödörbe gyűjtve hordták a felszínre, mert csilléket is csak a szélesebb gyűjtővágatokban volt érdemes telepíteni¹¹. A felszíntől távolodva a vajúróknak egyre nagyobb nehézségekkel kellett megbirkóznia: a világításhoz használt mécsesek és fáklyák elhasználták a levegőt, tehát mesterséges szellőztetésről kellett gondoskodni, a mélyebben fekvő tárnákba beszivárgó talajvizet pedig ki kellett vezetni (szivattyúzni) a szabadba. A nagyobb mélységben való bányászat tehát már komolyabb gépezeti felszerelést, azaz komolyabb tőke befektetést igényelte, ami szükségesé tette az egyes kistőkések összefogását, akik részvénytársaságként működő „bányatársulatok”-ba szövetkeztek. E bányatársulatok rendszerint szentekről vett kegyes elnevezést viseltek, mert a bányász-nép a föld alatt igencsak szükségét érezte az égiek támogatásának.

A bányákhoz szükség volt a bányaművelés környéki erdőkből való fa kitermelésére: nem csak a tárnák aládúcolásához volt szükség fára, hanem szinte minden fából készült: a patakok zsilipjei és mederbélelései, a zúzó-művek és malmok épületei és berendezései, a bányászathoz és ércfeldolgozáshoz szükséges valamennyi épület nagy része is fából épült, sőt, eleinte még a csillék vágányai is! És akkor nem beszélünk a műhelyek, iro-

¹¹ A modern bányászat más alapokon áll: ha úgy gazdaságosabb, akkor nagyteljesítményű fejtőgépekkel az egész hegyet elhordják, nagyipari módszerrel kinyerik a szükséges anyagokat, majd – jó esetben – visszahordják a meddőt és helyreállítják a növénytakarót.

dák és szállások bútor- és szerszámkészítési faanyag-igényéről, de legfőképpen a kohóművek folyamatos és egyre növekvő faigényéről!¹²) A Zalatna-környéki bányászatnak tehát régóta igen szoros kapcsolata volt az erdőgazdálkodással. A Zalatna-környéki erdők kincstári tulajdonban voltak. Az erdők anyagának hasznosítása örök súrlódási forrás volt a tulajdonos (esetünkben a Kincstár) és a fát különféle, nagyrészt ősi, már igazolhatatlan előjogok alapján használni kívánók között, akik Lukács Béla későbbi szavai szerint: „túlnyomó számmal az oláh¹³ köznép” tagjai voltak: eleinte inkább a hegyek közt vándorló pásztorok, később egyre nagyobb számban a bányák és kohók körül munkát találó „proletárok”. A Zalatna körül újra és újra magasra csapó indulatoknak az egyik oka az volt, hogy az erdők és a bányák tulajdonosai-kezelői sokszor földesúrként álltak szemben a környékbeli jobbágyokkal.

A kibányászott nyers, úgynevezett „zúzóérc”-ben az átlagos aranytartalom viszonylag kicsiny volt. Az arany hatékony kinyeréséhez a zúzóércet fel kellett aprítani. Az ércdarabok aprításához a római időkben igen egyszerű módszert használtak: kő mozsárban törték-morzsolták kellően finomra az ércet. (A római kori bányaművelés nyomairól az 1870-es években Lukács Béla több közleményt jelentetett meg.) A XIX. századra az ércaprítás faszító munkáját már régen gépesítették: a hegyi patakok mentén vízajtású ércetörő zúzó-műveket építettek. A hegyek közt rend-

¹² A XVIII. században a zalatnai kohó fűtése még a környékbeli hegyek erdeiből kitermelt faszénnel történt!

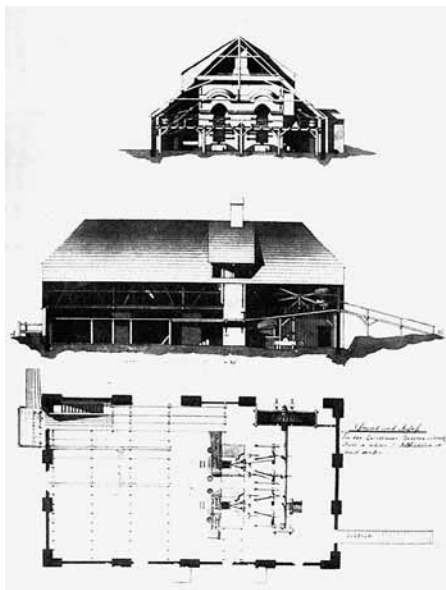
¹³ Az oláh népnév csak 1848 után vált sokak számára becsmerlő jelzővé, amikortól az érintettek egyre inkább elvárták a maguk számára a román megnevezést

szerint bőven előforduló hegyi patakok vizét felduzzasztották és úgy szabályozták, hogy a vízhozam ne az időjárás szerint, hanem az ércfeldolgozás igényei szerint változzon. A víz erejével meghajtott malomkerék forgását a tengelyéből kiálló csapok révén az úgynevezett zúzónyilak megemelésére használták. A nyilak függőlegesen mozgó vasalt végű súlyos gerendák voltak, amik felemelkedésük után saját súlyuknál fogva hullottak alá, miáltal az alájuk juttatott ércrögöket kellően apróbb darabokra zúzták. A XIX. század közepén a Zalatnán átfolyó Vulkoj patak völgyében is több száz (!) zúzómű dohogott éjjel-nappal. Amint azt Jókai a „Szegény gazdagok”-ban írja (némi ironiával): „A bányákat magánosok míveltetik, mindenfelé a patakok mentében egész sorozatait látni az ércztörőknek; egyik csinosabb, a másik rongyosabb, némelyiknek vagy vize nincs, vagy aranya, az nyugszik, a többi nagy gondolkodva hullatja kopogó kallóit, a völgyek oldalait századok óta felhordott kőhányások fedik, a mikben mind arany volt valaha.” Máshol: „az erdős hegyoldalakból távoli hámorok vérvörös fénye világít messze, s (a zúzó-művekből származó) gépies zörgés egyhangú kongása veri fel a csendet...”

Egy hagyományos érczúzó kallómalom (Verespatak környéke, képeslap a Legendi család szívesességéből)

A folyóvíz rögtön bizonyos mosást-válogatást is végzett, azonban további tisztítás céljából a megfelelően felaprított és mosott ércet különféle eljárásokkal, például higanyal¹⁴ történő amalgamozással, vagy savazással tovább kellett kezelni. Végül a megnövelt aranykoncentrációjú elegyet kohóban megolvasztva végezték el a végső tisztítást, illetve tömörítést (és nyerték vissza a higany egy részét).

A zalatnai első kohómű vázrajza

Sokszor a munkások bérét is félkész állapotú ércel fizették ki, amit azután a hivatalos beváltóhelyen válthattak törvényes pénzre. A megfelelő tisztaságúra finomított nemesfémeket kötelezően előírt árfolyamon be kellett váltani a Kincstár javára. (A bányászok a nyers ércnek jó esetben nagyjá-

ból a felét kapták meg aranyértékben, ami az elégedetlenségnek örökös forrása volt.)

Az aranybányászat nem csak a megversett kárhozát forrása volt, sőt, sok szegény jobbágy, vagy nincstelen pór számára biztosította a vājárként való megélhetést, továbbá az „infrastruktúrát” működtető sok „kékruhás” szakembernek: építőmestereknek, kovácsoknak, ácsoknak, kohómestereknek, gépészeknek, számvivőknek, üzemorvosoknak¹⁵, és persze a bányák tulajdonosainak, vagy részvényeseinek (az Uralkodót képviselő Kincstárról nem szólva).

Hogy mennyire meghatározó volt Zalatna életében a XVIII. században a bányászat, azt a zalatnai római katolikus keresztelési anyakönyv 1772. évi címoldalán látható színes rajz is mutatja.

A címoldali felirat felett az angyaloktól közrefogott Szentháromság látható, de kétoldalt és alul a bányászat motívumait ábrázolták. Baloldalt az Aranymosó víz a fején egy tálat tele ércel, mögötte az érczúzó malom kallója. Jobb oldalon a Bányatiszt látható: a felemelt kalapács a bányászatra, az oldalán lévő tör a hivatali rangjára utal. Mindkettőjük ruházata élethűen megrajzolt, a foglalkozásukra jellemző. A címfelirat alatt egy talicskát emelő vājár és egy fa(!) „vágányon” ércel megrakott csillét vontató lovacska látható, valamint egy sereg hosszúnyelű szerszám (csákány, lapát stb.).

Gazdaságtörténetesek elemzése szerint a XVIII. század közepén Erdélyben fellelőült a bányászat, így az aranybányászat is: többféle technikai újítást vezettek be, nőtt a bányák jövedelmezősége. Zalatna az erdő-

¹⁵ A zalatnai vérengzésről súlyosan érintett szemtanúként a leghitelesebb beszámoló a zalatnai kohóművek üzemorvosa, dr. med. Ignaz Reinhold szolgáltatta, egy 1881-es adat szerint pedig Balánbányának is volt „üzemorvosa”, az örmény dr. Zakariás István.

Az aranybányászat ábrázolása a zalatnai anyakönyvben

közi pásztortanyákat is felölelő bányászfalvak széles hálózatától körítve egyre fontosabb medenceközponttá fejlődött. Zalatna a felvirágzását a környező bányákon kívül egyrészt az 1748-ban felépített első kohóműnek köszönhetette – hiszen az egyébként ipari méretekben kevésbé gazdaságos aranybányászatot az együttbányászott különféle kísérő ércet egyidejű feldolgozása tette egyenletesen nyereségessé¹⁶ –, másrészt a bányatörvényesség 1748-ban történt odatelepítésének, majd 1788-ban a zalatnai

bányakapitányság létrehozásának.¹⁷ Lukács Simonék háza¹⁸ éppen átellenben áll a bányakapitányság hivatali épületével, ami 1848-ban valószínűleg hozzá járult a család sorsának alakulásához...

A Zalatnán működő kincstári aranybevéltő hely ugyan igen sok zalatnai, illetve Zalatna-környéki bányásznak biztosított megélhetést, de a beváltási ár – az ércnek a „kémszemplész által” (vegvizsgálattal) megállapított finomságától függően – változó volt, és rendszerint a bányászok által méltánytalannak vélt árfolyammal történt, ami megint csak sokszor keltett társadalmi feszültséget.

1815-ben I. Ferenc király és Karolina királyné erdélyi utazása során augusztus 27-én Gyulafehérvárról szállt meg, és a környékén, így Zalatna vidékén¹⁹ is több kirándulást tett. E zalatnai kirándulásoknak egyik oka lehetett a táj szépsége, de az uralkodó számára valószínűleg érdekesebb cél volt a zalatnai aranybányák, kohóművek és a Kincstár számára jelentős bevételi forrást jelentő bányakapitányság, illetve az aranybevéltő hivatal megtekintése. Az erzsébetvárosi Lukácsok egyik ága ekkor már régóta Zalatnán élt (ha lehetett volna birtokuk, bizonyosan zalatnaira változtatták volna az előnevüket).

Folytatjuk

¹⁷ A köztudatban Simon fia, Lukács Béla nevéhez kötődik, mivel a '48–49-es események után ő újította fel és bővítette ki. A helybeliek által Lukács Béla gróf(!) kastélyaként emlegetett épület az I. világháború óta folyamatosan pusztult, míg az utolsó pillanatban, uniós segítséggel sikerült megmenteni. (Teljes körű felújítása napjainkban a befejezéshez közeledik.)

¹⁸ Zalatna Gyulafehérvártól (Alba Julia) 35 km-re nyugatra fekszik, a ma DN74 jelű úton.

¹⁹ Más utalás szerint a bányát Schafkovitsék nem megnyitották, hanem csak újrantították...

Híres szülötteink

100 éve született Dávid Antal regényíró

„A nép megszülte a kor hőseit, s ők furfanggal, szorgalommal, haraggal és szenvedéllyel formálták a történelmet. A világ egy ideig bámulja a szabadságért küzdő népet, aztán elfelejti. Késői hódolat ez a könyv a szülőföld és hősei iránt” – írta Dávid Antal Háromszék nem alkuszik című regénye előszavában. A ma már ritkaságszámba menő könyv szerzőjét Ivánként

anyakönyvezték Kézdivásárhelyen, 1913. július 30-án, és Budapesten hunyt el 1988. július 26-án. Jancsó Katalin

A Kézdivásárhely és környékét ábrázoló történelmi regény a 48-as idők olyan dokumentált leírását adja, amelyhez az itt töltött ifjúkori években még élő helyi emlékeztet is segítségül hívta a szereplők megformálásában. Egy 1973-ban, a Megyei Tükörben megjelent recenzióban Veres Dániel a regény nyelvezetének székelységére utalva kifejti, hogy csak akkor hatna modorosként, ha eltávolodna attól a nyelvjárástól, amely szerint felénk ma is ejtik a szót.

A katolikus örmény családból származó író a kantai gimnáziumban érettségizett,

majd vegyésznek készült Innsbruckban, nagybátyja a szege-di gyógyszerészképzés megszervezője, dr. Dávid Lajos példája nyomán, de tanulmányait nem fejezhette be, mert egyik hazautazásakor fényképész szenvedélyének hódolva, a vonatból lefotózta a gyimesfelsőlöki vasúti hidat. E tettéért a román csendőrség lecsukta, mivel Ausztriában

kiképzett magyar kémnek tekintették, és szabadulása után nem kapott útlevelet. Itthon maradvá újágyírásba kezdett a Brassói Lapoknál, és a sors e kényszerpályája nyomán vált később több székely személyiséget is megörökítő hiteles regényíróvá.

Regényei: Hazátlan voltam (Kolozsvár 1941); Üstökös a kéményen (Kolozsvár, 1941); Muzsikáló kút (Bp., 1969); A kolozsvári futár (Bp., 1972); Háromszék nem alkuszik (Bp., 1973); Erdély nagy romlása (1-3. kötet Bp., 1977); A tanú (Bp., 1981); Az első felvonás (Bp., 1982); A szolgadiák (Bp., 1983).

(*Székely Hírmondó* – 2013. 07. 17.)

Tallózta: Bálintné Kovács Júlia

Dr. Kabdebó Lóránt prof. emeritus, irodalomtörténész

Epizódok a XX. századi irodalom történetéből

c. előadása nagy sikert aratott 2014. február 6-án a Lipták Villa Tükörtermében (1146 Budapest Zugló, Hermina út 3.). Ifjú- és érettkori rajongásairól beszélt kötetlenül Ady és Radnóti verseivel kapcsolatban, utazási élményeit is beszélt, közvetlenül és magával ragadóan. Megmutatta, hogy a leírt szöveg mögött mi is rejlik, amit az olvasó nem biztos, hogy észrevesz. Magyarörmény kedvességgel és hatalmas tudással varázsolta el nagyszámú magyarörmény hallgatóságát. Az estet a Zuglói Örmény Önkormányzat és a Rákos Mezeje Egyesület rendezte.

M

Bálintné Kovács Júlia

Örmények Magyarfenesen

Magyarfenes kb. 20 km-re található Kolozsvártól, a Gyalui-havasok lábánál és Tordaszentlászló községhez tartozik. Az EÖGYKE barangolásainak alkalmával sokszor és sokan megszálltunk, ettünk-ittunk ezen a vidéken.

Ebben a faluban él és dolgozik nagy ügyszeretettel, elhivatottsággal Lengyel István református lelkipásztor feleségével, Saroltával együtt.

Nagy gondot fordítanak a közösségszervezésre, és bevezették, hogy havonta egyszer „összetrombitálják” azokat, akiknek van fülük a hallásra, és idejük is megengedi, hogy vegyenek részt a „Magyarfenesi Estek” rendezvényén, ami minden alkalommal szeretetvendégséggel zárul. Tehát a templomban kihirdetik, plakátokon kifüggesztik, vonalas és maroktelefonon közhírré teszik, hogy mi az esedékes program.

2014. február 19-én, szerdán velünk, erdélyi örménymagyarokkal ismerkedtek a megjelentek, és finom örmény étkeket fogyasztottak, melyeknek a receptjeit fénymásolva ajándékba kapták, hogy majd otthon, a saját konyhájukban is elkészíthessék őket.

A Tiszteletes úr bevezetője után Dr. Kirkósa Júliát hallgattuk szent áhítattal, akit fia, Köpeczi Sándor kísért. A kis koncert záró száma az örmény Miatyánk volt.

Az est további részében Bálintné Kovács Júlia ismertette az Armenia Örménymagyar Baráti Társaság megalakulásának körülményeit, célkitűzéseit, kapcsolatát a budapesti székhelyű Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettel, beszélt néhány közösen megvalósított rendezvényről, levetítetük a Keresztes Lajosról, az 1928-as olimpia aranyérmes örménymagyar birkózójá-

ról készült kisfilmet, emlékeztünk Keresztes Zoltánra, és az előadó ismertette az örmények erdélyi megjelenésével kapcsolatos legújabb kutatásokat, kiemelve Dr. Garda Dezső történész munkáit a gyergyói örményekről.

Az új történelmi dokumentumok fényében módosítanunk kell az eddig berögződött ismereteinket, hiszen ma már történelmi bizonyítékok vannak arra, hogy már 1603-tól megjelentek az örmények Erdélyben is, és először Gyergyószentmiklós volt a központjuk. Innen „hálózták be” aztán Erdélyt, a Partiumot, a Bánságot, majd a történelmi Magyarországot. Kalotaszeg vidékén is, talán mind a 33 idetartozó faluban volt egy-két örmény család.

Magyarfenesen éppen Meskó Károly tanító bácsi volt az, aki felfigyelt a kis Balázs Péter rajzaira, és elvitte a gyermeket Kós Károlyhoz, hogy “nyisson tért” a kisfiú tehetségének.

S következett a LAKOMA.

A tiszteletes asszony, maga is lelkész és tanár, ezúttal kötetnyt kötött, asszonytársával reggeltől formálta a fülecskéket, – a finom húsleves már egy nappal hamarabb elkészült – készítette a fánkot, örölte a diót, a mákot pergelte a mézet.

Fejedelmi, „bücsüi” vacsora volt. Elkészült az angadzsabur gulyás, egytálételnek is felérő sűrűséggel a fülecskék mellett apró húsgombócokkal, sok zöldekkel. Utána mézben forgatott fánkkal, finom daluzival, és sok-sok baráti szóval kényeztetettük egymást, és mint a falusi lakodalmakban szokás, fel is tarisznyáltak bennünket a házigazdák.

Köszönjük szépen!

Lepsénynél még megvolt!

Február 22-én a Márványmenyasszony Étterem adott otthon közösségünk vidám kulturális eseményének.

Délelőtt **Szentpéteri József Ötvös- és Iparművészeti Stúdió Borosnyay Klára** vezetésével rézdomborításra csábította el a gyerekeket. Aki még nem látta, hogyan készül a rézlapok-tányérok domborítása... szurokban, annak ajánlom, jelentkezzék egy szórakoztató, örömteli foglalkozásra Kláránál!!

A vésők és kalapácsok hamar gazdára leltek, és kis kezek a kis kalapáccsal rendületlenül püfölve a vésőt, bizony a részlemezen kirajzolt keresztet, rozettát, madarat, virágot, házat vagy Napot alkotássá varázsolták.

Díjazottak:

III. díj: Zoikasz Nikolasz

II. díj: megosztva Horváth Árpád, Sinka Sára, Balla Sarolt Kincső

I. díj: Borján Gergő

Különdíj: Berezvai Szénia, dicséretben részesültek: Balla E. Csanád, Balla Kálmán Dániel, Horváth Mátyás, Balla Tímea Kerka és Sinka Dániel.

A Szentpéteri József Ötvös Iparművészeti Stúdió művészei tanítják a gyerekeket

Ez a bevezetés az örmény művészetbe remekül sikerült.

Délután a felnőttek műsora következett. Örmény származású színészeink emléket ápoljuk, ha újra felidézzük remek alakításait. **Mály Gerő, Dajbukát Ilona, Agárdi Gábor, Senkálcsky Endre**, a Női kabaréalakok kiváló jellemábrázolásával maradandót alkottak, közönségünkben élnek tovább. **László Károly**, a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház művésze sok-sok kabaré előadással vidámította a székelyeket a diktatúra nehéz éveiben.

Flórián Anti tavaly velünk Női örületben nevettek, most a Szegedi Nemzeti Színházban játszik.

Már hatvan éve nincs köztük Női Károly, a nagy nevetető, de hihetetlen gazdag munkássága velünk maradt. **Kovács Dezső színháztörténész** szívügyének tekintik műveinek gondozását, s mi örömmel hallgattuk tömör-szép ismertetőjét az egyenlők közt is első Női Károlyról.

A Budavári Örmény Nemzetiségi Önkormányzat farsangján a délelőtt a gyerekeké volt

Az óvatos ember és a Lepsénynél még megvolt jelenetek adták az est gerincét. Valóban az igazi elképesztő váratlan humor hordozói ezek az alkotások, amelyek nyolcvan évvel megírásuk után ugyanolyan elevenen hatnak. Kiváló színészi munka eredményeképpen a közönség pillanatonként robbant a nevetéstől és sápadt el a hihetetlen „hallatlan” nehéz helyzetbe került szereplőkért szurkolva.

A jelenetekben annyi kincs van, amelyet a színészek felszínre tudnak hozni belőle. **Szöke István rendező** immár negyven éves pályája alatt mindig tudta, hogyan válik az előadás aktív alkotójává a közönség. És íme, most is, korra és nemre való tekintet

A farsangi multság közönsége, középen, az első sorban Székely András Bertalan osztályvezető (Emberi Erőforrások Minisztériuma)

nélkül (hiszen a közönség három évestől kilencvenkét évesig ott volt) mindenkit érdekelt, hogy Doberman Harry-Lieberman Harry kire ugrott, mit szakított le – és harapott-e? No meg a nagyságos asszony Polgárdi és Lepsény között veszett-e el

vagy Lepsénynél már nem volt meg?

Nagyszerű csapat dolgozott a sikerért: **Máté Krisztián, Jeges Krisztián, Simon András, Várady Mária, Schupp Gabriella, Németh Anna, Ott József, Nemes Gusztáv, Szekeres Máté, Berkes István.**

A túlélhető sorscsapások nevetető sorozatát a Gáti-Németh Duó remekül oldotta az odaillo muzsikával. Külön meglepe-

A farsangi multság közönsége a Márványmenyasszony Étteremben

tés közösségünkben, hogy egy újabb művészeti ágban is képviselve vagyunk. **Szöke Mirjam** a keleti táncok királynője megtevéstően hasonlít az örmény származású **Cher**-re. (Cherilyn Sarkisyan) Amit láthattunk, az magas színvonalú, briliáns táncművészet. Igen, ilyenek az örmények, mindenben kiválóságra törekszünk! Ő a *Miss Hastánc Hungary* verseny győztese, ezért viseli Szöke Mirjam a királynő titlust.

Ezen az estén zsúfolásig megtelt a Krisztina-terem mindkét szárnya, sokan álltak, még a színpadi szék sem volt biztonságban. Örömmel fedeztem fel a közönség soraiban **Dr. Székely András Bertalan minisztériumi főtanácsadó** urat, aki pártfogó figyelemmel látogatja rendezvényeinket, nehéz helyzetünkben mindig támogat. Idézem a műsor utáni észrevételét: „Így születik a színház.” S ha ez igaz, akkor a Premier most volt, mely után jó hangulatú vacsora következett. (Rozmaringos-

A mulatságot szervező Várady Mária színművész, a Budavári Örmény Önkormányzat elnöke

aszaltszilvás-birsalmás csirkecomb, mazsolás-currys rizzsel—örmény módra. A diós aranygaluska desszert a dióban gazdag Örményországra utal, és a bor is.) Meghitt, békés beszélgetések, új barátságok, tombola, könyvek, – tán mindenki jól érezte magát. Képviselőink önzetlen munkája nyomán visszatért az örmények boldog múltja. **Böjtös Jenőné Opra Györgyi elnök-helyettes, Sasvári-Merza Krisztina, Szűcs Enikő képviselő, Várady Mária elnök** összehangolt munkája tette ezt lehetővé.

Dr. Issekutz Sarolta az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnök-asszonya az ideai komoly, tétre menő választásokról tájékoztatta közösségünket. Jövőnk alakításában tevékenyen részt kell vennünk. Igazán nem

Jelenet Nóti Károly egyik pesti kabaréjából

dr. Issekutz Sarolta, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke

teher a regisztrálás és majd a szavazás napján séta a szavazófülkéig. Mi jó magyarok és jó örmények vagyunk egyaránt. Nincs fontosabb dolog azon a Napon, bizony rajtunk múlik, hogy lesz-e még kultúránk, együtt lehetünk-e még?

Nóti Károly, a pesti kabaré virtuóza

Nóti Károlyt mindenki ismeri, az is, aki azt hiszi, hogy nem ismeri.

Azt a szólásmondást, hogy „Lepsénynél még megvolt”, vagy „Én régi motoros vagyok” ma is halljuk, úton-útfélen. Ezek Nóti Károly szállóigévé lett mondatai, kiszólásai a Lepsénynél még megvolt című örökzöld bohózatból. „A helyzet a következő”, mondjuk gyakran és nem is sejtjük, hogy ez a fordulat is Nótiból jön. Mert szavai, szentenciaszerű mondatai, kiszólásai a köznyelv, s az irodalmi nyelv részévé váltak. Ez is mutatja Nóti Károly nyelvt teremő erejét, s töretlen népszerűségét.

Ugyancsak mindenki ismeri a Hippolyt a lakáj című híres filmet a harmincas évekből, Kabos Gyulával és Csontos Gyulá-

A frasangi mulatság zenével, tombolával, fogadással zárult a Márványenyasszony Étteremben

Most újra fordul a kocka, vigyázunk arra, ami négy évig „még megvolt”, aztán se vesszen el.

Várady Mária

val a főszerepekben. E film forgatókönyvét, társszerzőként, Zágon Istvánnal együtt Nóti Károly írta. A párbeszéddek, dialógusok Nóti Károly szerzeményei. Az is, amikor Hippolyt közlésére, miszerint este hatkor „szervírozzák a szupét”, Kabos vissza-kérdez: „Micsinálnak a micsodával?”

Vagy: „hagymát hagymával” eszem, ha kedvem tartja, mondja a filmben Kabos.

De ki ez az író, akit ismerünk ugyan, mégis keveset tudunk róla?

A magyar kabaré és a magyar bohózat egyik megteremtője, és kiváló művelője.

Nóti Károly a húszas, harmincas, negyvenes évek szerzője. Író, költő, forgatókönyvíró, bohózatszerző. Elsősorban egyfelvonásosaival, rövid jeleneteivel, bohózataival és filmjeivel aratott sikert.

Egy nagy nemzedék tagja, amelynek képviselői Karinthy Frigyes, Molnár Ferenc, Szomory Dezső, Heltai Jenő, Szép Ernő, majd Nagy Endre, Kellér Dezső, Vadnai László, Rejtő Jenő. A Nyugat vígjátékírói köre, és az utánuk következő nemzedékek, valamennyien polgári írók, kabarészerzők.

Nóti Adynak is kortársa, bár pár nemzedékkel később alkotott. 1892-ben született, a partiumi Tasnádon. Jogot végzett Kolozsvárott, majd újságíró lett. A húszas években a Teréz körüli Színpadnak dolgozik. Itt találunk egymásra Salamon Bélával, aki megannyi vígjátékának, köztük a Lepsénynek a főszerepét játszotta. Salamon a tenyeres-talpas (és lúdtalpas), csetlő-botló, de furfangos pesti kispolgár megtestesítője Nóti vígjátékaiban.

Ahogy Nóti Károly is az örök pesti polgár és kispolgár színpadra fogalmazója. Molnár Ferencnél grófok, hercegek, vagy gyakran arisztokraták a főhősök. Nótinál mindig kispolgárok. Módos pesti ügyvédek, kistisztviselők, ügynökök, kedves pesti linkek, lecsúszott egzisztenciák. Nóti bohózatok témái: könnyű szerelmek, házastársi hűtlenkedések, megcsalások, félrelépések, és örökös félreértések. A vígjátéki helyzetek alapja: a félreértés. Úgy belegabalyodnak a vígjátéki helyzetekbe a szereplők, hogy végül nem tudnak kimászni belőlük. A bohózatok helyszíne legtöbbször a pesti polgár lakása. „Mondd, fiam” – kezdődik gyakran a dialógus a házastársak között, akik mindig zsörtölődnek, civakodnak, féltékenykednek.

Nóti sok száz híres bohózatot írt, nagy részük a hajdani Színházi Életben jelent

meg: a Lepsénynél még megvolt, A csillár, Majd a jegenye, az Óvatos ember, A nagy költő, és így tovább.

Salamon Bélán kívül a kor neves komikusai játszották alakjait, Latabár Kálmántól Kazal Lászlóig, Kiss Manyitól Feleki Kamillig, Greguss Zoltántól Haumann Péterig.

A harmincas évek első éveiben Nóti Berlinben él, forgatókönyveket ír. Egyiket a másik után. (Három-négy év alatt kb. harminc film forgatókönyvét.) Berlin akkor a filmvilág központja. Sok német, magyar, és angol film stábjában szerepel a neve. Sokszor négerben kényeszerűl írni.

Hitler 1933-ban hatalomra jut, ekkor Nóti nem Amerikába megy, mint sok pályatársa, hanem, kalandvágyból, hazajön Pestre. Folytatja vígjátékszerzői munkáját, legtöbbször négerként. A fasizmus, a nyilas korszak után pár év múlva vigasztalóként végigkacaghatja a Rákosi korszakot. Szocialista kabarébrigádban kényeszerűl építeni a kommunizmust. Hatvan éve, 1954-ben hunyt el. Sok száz bohózat, százötvennél több filmforgatókönyv és film marad utána.

A poénjai ma is briliánsak. Mert eleven az a pesti humor, aminek utolérhetetlen mestere és művésze volt.

Nevetni a legjobb dolgok közé tartozik.

Nevettetni az egyik legnehezebb színpadi feladat.

Jól nevetetni kevesen tudnak.

Egyikük Nóti Károly.

Kovács Dezső
színháztörténész, a *Criticai lapok*,
Színház c. folyóirat színházkritikusa

Kovács Dezső

Zongoraavató a februári Zeneagapén

2014. február 2-án az örmény katolikus szentmise után zenei agapéra gyűltünk össze, mely összejövetel zongoraavató is volt egyben: a jóreg bécsi mechanikájú hangszer helyett új zongorája lett az Orlay utcai örmény gyűjtemény szalonjának.

Kerek évfordulókhoz kapcsolódott ez a zenei est. Frédéric Chopin halálának 165-ik, valamint George Sand születésének 200-ik évfordulójára emlékeztünk. F. Chopin, a romantikus zenei stílus meghatározó alakjának, kora ünnepezt zongoraművészenek és zeneszerzőjének életútját és utolsó műveit hallhatuk *Szilvay Ingrid* lebilincselő előadásában.

A mai napig a legnépszerűbb, legtöbbet játszott, legkönnyebben felismerhető és megjegyezhető komponista csaknem kizárólag zongorára írt, mely hangszer az emberi hangot hivatott életre kelteni a szerző szándékai szerint. A „zongora poétájának” zenéje hihetetlen gazdagsággal fejezi ki a lélek legbelsőbb, titkos rezdüléseit, és az általa létrehozott hangulatok a leggyöngédebb érzelmektől a drámai szenvedélyig, a himnikus emelkedettségtől a filozofikus elmélyültség millió árnyalatát járnak be.

Megtudtuk, hogy kora, az 1830-40 évek a zongora virágkora és a népies romantikus muzsika megjelenésének kora volt. Chopin, a lengyel anyától és francia apától született világhíró lángész ugyanakkor lánglelkű lengyel hazafi is volt, aki a lengyel népzene számos fordulatát emelte be a műzenébe. Klasszikus mestereken iskolázott formaérzékelével az új műfajokban, mint a mazurka és polonéz is utánozhatatlanul eredetileg alkotott.

Szilvay Ingrid és
Vörösváry Márton

Tragikusan rövid (39 éves) életét a zene mellett az akkor halálos kórral, a tuberkulózissal vívott harc és egy ellentmondásokkal teli, viharos szerelem határozta meg. Amandin Aurore Dupin, Dudevant báróné, akit az irodalomtörténet George Sand férfi írói álnéven tisztel, 1836-ban lépett Chopin életébe. Liszt Ferenc kedvesének, Marie d'Goult grófnő szalonjában találkoztak. Különös párt alkotott a szinte nőiesen érzékeny lelkű, gyenge

fizikumú férfi és kora erkölcsi szokásaira fittyet hányó, féktelen, szenvedélyes, férfias ruhákat hordó, szivarozó, gyermekeit írásból eltartó írónő. A kortársak visszaemlékezései szerint kapcsolatuk tizenegy éve alatt a hölgy anyai gondoskodással vette körül szerelmét, és mindent megtett azért, hogy a nagybeteg kínjait enyhítse. Együttélésüknek mégis a férfi vetett véget halála előtt két évvel. G. Sand Chopin huszonhét évvel élte túl, és az örök lázadó írónő az 1848-as forradalom leverése után visszaköltözött Párizsból vidéki birtokaira. Unokáinak bölcs és szerető nagyanyjaként meséket írt. Temetésén Victor Hugo levelét olvasták fel, mely így kezdődött: „Halottat siratok és halhatatlant üdvözlök”.

A koncerten Chopin utolsó művei, a noktürnök és mazurkák hangzottak el, melyeket a nagy kortárs és barát, Liszt Fe-

renc így jellemzett: „Kacérságok, hívságok, fantáziák, vonzódások, elégiák, homályos indulatok, szenvedélyek, győzelmek olyan harcok nyomán, amelyeket a nyugalomért vagy mások kegyéért vívtak – mindezek az indítékok találkoznak ebben a zenében.”

Chopin, a hazafi, kinek szívét kívánsága szerint a varsói Szt. Kereszt templom egyik oszlopában őrzik, úgy vélte, hogy „... a zenének nincs hazája – a világmindenség az otthona”. Zenéjének ez az egyetemessége oka annak, hogy a mai napig

élő, szerethető és szívünkbe hatoló muzsika ez. Egy univerzális nyelv, melyet értünk és nekünk szól.

Az Orlay utcai est kicsit emlékeztetett a Chopin-korabeli szalonokra, ahol a zeneszerző, az előadóművész és a hallgatóság szerves egységet alkotott, és együtt élte át a csodát, amit zenének nevezünk.

Kicsik és nagyok együtt rezonáltak a halhatatlan muzsika mondanivalójára.

A zenei agapé „terüljastallal” zárult mindannyiunk örömére.

GG

Zeneagapé 2014. március 2-án

Kb. 17,30 órakor, az örmény katolikus szentmise után a Budapest, XI. kerület, Orlay u. 6. szám alatti Örmény Katolikus Plébánián. Fellép:

Vörösváry Márton ifjú hegedű- és zongoraművész

1994. június 16-án született Budapesten. Édesanyja Kotilla Ilona, akinél korán megmutatkozott a zene iránti fogékonysága, 4 éves korában kezdett el hegedülni és 8 évesen a zongora is kedvenc hangszere lett. Énekzene tanári képesítést

szerzett. A karvezetői diploma megszerzése után rendszeresen vezetett iskolai énekkarokat.

Édesapja Vörösváry Gábor Csík-szeredában született, édesanyja ágán a szamosújvári örmény Pakulár család sarja. Fiatal korában 7 évig zongorázott. Felsőfokú tanulmányait a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemen folytatta, biológus, növényrendszertani – növényföldrajzi ökológus.

Testvére Vörösváry Ibolya 1993.-ban született, hegedű tanulmányait 4 évesen kezdte, majd brácsázni a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában tanult, 2012-ben felvételt nyert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem klasszikus brácsa szakára. He-

gedű tanulmányai során számos verseny résztvevője és díjazottja.

Márton 5 éves korában kezdett hegedülni az Újpesti Erkel Gyula zeneiskolában, tanára Skripeczky Istvánné. Ugyanott 7 éves korában kezdett zongorázni, tanára Sebestyenné Zádor Ilona.

2006-ban 11 évesen felvételt nyert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem előkészítő tagozatának hegedű szakára. Tanára Somogyi Péter egyetemi tanársegéd.

2009-ben felvették a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium zongora szakára. Tanára Faddi Sára zongoraművész.

2012-ben sikeresen felvételizett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem klasszikus hegedű szakára. Tanára Somogyi Péter egyetemi tanársegéd.

2013-ban felvették a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem klasszikus zongora szakára. Tanárai Falvainé Keveházi Gyöngyi és Gulyás István művésztanárok.

Eredményei:

- XI. Országos Koncz János hegedűverseny, Területi válogató I. helyezett (Budapest, 2004)
- XI. Országos Koncz János hegedűverseny II. helyezette (Szombathely, 2004)
- VIII. Országos Kodály Zoltán szolfézs- és népdaléneklési verseny III. helyezette (Debrecen, 2005)
- Rotary Club által megrendezett Nemzetközi Zenei Versenyen összetettben 9. hegedűben 5. helyezett (Moszkva, Oroszország 2005),
- I. Rados Dezső hegedűversenyen I. helyezést ért el (Budapest, 2006),
- III. Országos Zeneiskolai Ferenczy György zongoraverseny (Budapest, 2007)
- I. helyezett
- Különdíj Chopin mű legszebb előadásáért
- III. Zathureczky Ede Hegedűverseny, Különdíj (Budapest, 2008)

- III. Budapesti Nemzetközi Chopin Zongoraverseny (Budapest, 2008) III. helyezett.
 - Különdíj a Bartók mű előadásáért
 - V. Telemann Nemzetközi Hegedűverseny IV. helyezett (Poznan, Lengyelország 2010),
 - 17. Fialat Virtuózok Nemzetközi Hegedűverseny (Zágráb, Horvátország, 2011) I. díj,
 - Különdíj a Paganini etűd legjobb előadásáért,
 - Zágráb város Nagydíja (Zágráb, Horvátország, 2011),
 - Kloster Schöntal Nemzetközi Hegedűverseny, középdöntő (Németország, 2011)
 - Lions Nemzetközi Hegedűverseny II. díj (Rastatt, Németország, 2011),
 - XIV. Országos Szakközépiskolai Zongoraverseny, I. helyezett (Békéscsaba, 2011),
 - V. Budapesti Chopin Zongoraverseny, Finalista (Budapest, 2012)
 - 20. Fialat Virtuózok Nemzetközi Zongoraverseny III. díj (Zágráb, Horvátország, 2014)
- Ezen a nagy megmérettetésen 16 ország versenyzői vettek részt, melyen Magyarországot egyedül képviselte.

Rendszeres résztvevője hazai és nemzetközi mesterkurzusoknak (Balassagyarmat, Békés-Tarhos, Budapest, Nagyvárad, Morges).

Zeneagapé az Örmény Katolikus Plébánián

(Budapest XI. ker., Orlay u. 6.)

Az év harmadik zeneagapéja március 30-án – a 16.30 órakor kezdődő örmény katolikus szentmise után – lesz, várhatóan *Mártonffy Miklós* előadóművész zongorázik és énekel.

Szongoth Gábor

Eltávozott Senkálzky Endre (1914–2014)

A sors eleve színi pályára szánta: abban a házban látta meg a napvilágot **1914. október 2-án**, amelyben az első hivatásos erdélyi együttes indította 221 éves útjára az anyanyelvi színjátást Kolozsváron, és megáldotta a drámai hős adottságaival, jellemábrázoló készséggel, zengő orgánummal, tragikai erővel. Pályája 1937-ben indult, történelmi viharok közepette: kisebbségi sorsban, önellátás-

ra ítélve, majd államhatalmak változásának örömét és tragédiáját kellett megélnie. De jó iskola volt. **Ártó Mihály**-ként (Nyíró: *Jézusfaragó ember*), **Török Ágoston**ként (Zilahy: *Hazajáró lélek*), **Ádám**ként (Madách: *Az ember tragédiája*), **Kreón**ként (Szophoklész: *Antigoné*) megtanulta a küldetés aranszabályát: a színjátás szellemi honvédelem. A nagy világgégés után **Bánk bán** szerepében medítál sorskérdésekről, majd 1948-ban **III. Richárd**ot formálja meg, pályája egyik legfontosabb állomásaként, szembeszállva a kor megkövetelte dogmatikus olvasatokkal. A szerep kulcsát Petőfi útmutatásaiból kiindulva lelta meg: „anakonda nézés, mely oda édesgeti a madarat a kigyó torkába”. A dogmatizmus korszakában szerepeinek lélektani hitelességű felépítésével sikerült elkerülnie a sematizmus csapdait, s erre oktatta tanítványait is a Színművészeti Főiskolán. Az erdélyi színjátás megkerülhetetlen személyi-

ségeként 1964-ben, fél évtizedre, kinevezik a kolozsvári színház igazgatójának. A színház ebben az időszakban a modernizációs kísérletek színterévé vált (Brecht-, Dürrenmatt-, Miller-, Tennessee Williams bemutatók), a kolozsvári együttes sajátos arculatot munkált ki. Korszakában színháztörténeti jelentőségű *Az ember tragédiájának* új és eredeti olvasatban bemutatott rendezése. Személyes nagy

sikere **Maximus** alakítása Teleki-Illyés **Kegyencé**ben, amely hatalom és erkölcs, az elszabadult hatalomvágy kérdéskörét taglalta a totalitarizmus időszakában. Párhuzamosan az erdélyi magyar színjátszás megújulásával, a látványszínház térhódításával, stílusreemtő rendezők, **Harag György**, **Tompa Gábor** kísérletező partnerévé válik, s antologikus értékű előadásokban nyújt maradandót (**Farel**–Sütő: *Csillag a máglyán*; **Kosztaljov**–Gorkij: *Éjjeli menedékhely*; **Hamlet atyjának szelleme**, **Színészkirály** – Shakespeare: *Hamlet*; **Öregapó** – Kao Hszing-Csien: *Buszmegálló*; **Nagy-papa** – Ionesco: *Jacques avagy a behódolás*; **Priamus** – Shakespeare: *Troilus és Cressida*). Pályája jelképévé válhat **Firsz** alakítása életének 88. évében Csehov *Cseresznyés kertjében* **Vlad Mugur** rendezésében. A rendezői olvasat szerint a mű „végjáték”, az értékek pusztításáról szól a haszonelvűség jegyében. Alakítása tiltakozás volt, hogy ránk csak a

villanyoltás várna. Lehet, hogy fatális tévedésben élünk, de mindig volt és lesz újrakezdés – üzenté és üzeni Firsz.

Díjak, kitüntetések

Az RNK érdemes művész kitüntetése, Kemény János díj (EMKE), Életműdíj – Kisvárdá, Szentgyörgyi István díj, Bánffy Miklós vándordíj, a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (polgári tagozat), a budapesti Játékszíni Társaság Életműdíja, UNITER-életműdíj, a Román Kulturális és Vállalásiügyi Minisztérium Kulturális Érdemrendje, a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze díj, a Színházi Kritikusok Céhe életműdíja, a Magyar Művészeti Akadémia Színházművészeti Tagozatának díja.

A 100. évében elhunyt **Senkálzky Endre**, Európa legidősebb aktív színésze, szeretett színháza gazdag adattárának gyűjtője, amely dokumentáció nélkül a Kolozsvári Állami Magyar Színház utóbbi 75 éves történetének meg-

írása szinte lehetetlen lenne. Mindezt a szó és a lélek fátklyájaként nyújtja át nekünk, stafétaként, hogy méltóképpen és méltósággal adhassuk át az utánunk jövőknek.

Szomorú szívvel búcsúzik a Kolozsvári Állami Magyar Színház társulata.

Az elhunytat a Kolozsvári Állami Magyar Színház saját halottjának tekintti.

Kovács Eszter

*

Drága halottunktól 2014. január 9-én, délelőtt fél 11-kor a Kolozsvári Állami Magyar Színház földszinti előcsarnokában búcsúzzunk, utolsó útjára déli 12.00 órakor kísérjük a színházból a Házsongárdi temetőbe, ahol 13.00 órakor helyezik örök nyugalomra.

Kegyelettel adózunk emléke előtt.

(*Szatmári Magyar Hírlap*
– 2015. január 6.)

(*Szerk. megjegyzés: lásd EÖGY füzetek februári szám 32–36. oldal*)

Fővárosi Örmény Klub

2014. március 20. csütörtök 17 óra

A Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál terme,
bejárat a Budapest V., Városház utca 7. szám felől

Műsor

Dr. Sáska László természetbúvár
– Afrika erdélyi örmény származású magyar „csodadoktora”

Előadó: **Kubassek János**, a Magyar Földrajzi Múzeum (Érd) igazgatója
Vetített képes előadás

Rendező: *Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat*
Támogató: *Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület*
és a *Fővárosi Örmény Önkormányzat*

Gyulai Líviusz

Kossuth-díjas grafikusművész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja, a Magyar Érdemrend Tisztikeresztje (polgári tagozat) birtokosa kiállítása

2014. február 21-től március 17-ig

a székesfehérvári Vörösmarty Színház Forrás Galériáján tekinthető meg (8000 Székesfehérvár, Fő u. 8.)

A kiállítás kurátora Hegedűs Lilla művészettörténész.

Egyházi hírlevél

Nagyböjt – húsvét

Kedves Testvérek!

Ferenc pápa arra hív minden keresztényt, „hogy még ma újítsa meg személyes találkozását Jézus Krisztussal, vagy legalábbis döntsön úgy: engedi, hogy ő találkozzon vele” (Evangélium gaudium 3)

Ebből a személyes találkozásból fakad a keresztény élet öröme. Ezt az örömet élhetjük át most a nagyböjt idején, de megtapasztalhatjuk találkozásainkban is.

Szeretném, hogy örmény katolikus közösségünk élete, találkozásai gyakoribbá váljon. Ez egyrészt a vasárnap Szentmisében történik meg, de szeretnék más, a közösség életéhez kapcsolódó programokat is szervezni. Ez egyrészt egy beszélgetős – tanulás alkalmat jelent, másrészt azon gondolkodunk, hogy múzeumi sétákat tartanánk, ahol egy-egy kiállított tárgyat, és annak jelentőségét, tartalmát, egykori használatát megismernénk.

A beszélgetős – tanulás alkalmat magam vezetem, és úgy tervezem, hogy minden hónap első szerdáján kerül megrendezésre a templomunkban. (Szerda esti beszélgetés néven indul áprilistól.) A múzeumi séták kezdetét később hirdetjük.

Ahhoz, hogy élő közösséggé váljunk,

szerintem a következő jeleknek kellene megjelenniük:

– vasárnaponként legalább 10-en jelen vagyunk a Szentmisén, függetlenül attól, milyen kapcsolódó program van.

– évente van 50 olyan ember, aki anyagi is támogatja közösségünk életét.

Az egyéb programokra is többen eljönnek.

Szeretném, ha az idejű nagyböjt megújulást eredményezne közösségünk életében!

A következő időszak programjai:

Március 16., vasárnap 16 óra: koszorúzás az 1848-as forradalom emlékére

március 23-án nem lesz Szentmise

március 30.: zeneagapé

április 2. 17 óra: szerda esti beszélgetés

április 20. húsvétvasárnap

április 24. 17.30: ünnepi szentmise a

genocidium emléknapján

április 27-én nem lesz szentmise

május 7. 17 óra: szerda esti beszélgetések

június 3. 17 óra: szerda esti beszélgetések

június 8. pünkösd vasárnap

Június végén – pontos dátum még egyeztetés alatt – Világosító szent György ünnepe kapcsán a bíboros úr ellátogat templomunkba.

Fülöp Ákos adminisztrátor

Felhívás

Az Erdélyi Magyarörmények Szövetsége (EMÖSZ) elkezdte az Erdélyben élő és innen elszármazott örmények helyzetének szaksterű feltérképezését és feldolgozását. A felmérés célja az örmény identitás, az érdeklődési körök és igények felkutatása a jövő építése céljából, a történelmi és családfakutatások segítése.

A szokásos papír formában eljuttatott kérdőív mellett (amit szándékunkban van mindekihez eljuttatni) a felmérést nagyban megkönnyíti az elektronikus változat, amelyet a következő adatlapon lehet elérni:

facebook.com/emosz2013, vagy egyszerűen a saját Facebook oldalán az Erdélyi Magyarörmények Szövetsége-re való rákeresés útján.

dr. Puskás Attila elnök, EMÖSZ

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadónk (kétszer) egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyi jövedelem-adónk 1 %-át az EÖGYKE-nek ajánlhassuk.

Tízennyolcadik éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik arra, hogy működése anyagi nehézségeit részben megoldja. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdetől fogva nyitott könyvként működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen beszámolunk az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon, meggyőződhetek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitás-örzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbítására fordítjuk. Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre – ezáltal önmagára is. Hiszen azért dolgozunk, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak – az utókornak. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes és jó magyarrá vált ősainknek, tehát önmagunknak is.

Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevalláskor az APEH által rendszeresített bevallási nyomtatványon nyilatkozatot tegyen szervezetünkre.

A kedvezményezett adószáma:

18085590-1-41

A kedvezményezett neve:

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Egyúttal kérjük és javasoljuk, hogy a másik egy százalékkal támogassa a

Magyar Katolikus Egyházat, amelynek technikai száma 0011,

amelynek részegyháza a magyarhoni, történelmi örménység Örmény Szertartású Római Katolikus Egyháza.

Templomunknak, amelyet évtizedeken át Kádár Dániel apátplébános vezetett, nincs önálló technikai száma! Köszönjük, hogy gondol ránk.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A Budavári Örmény Nemzetiségi Önkormányzat farsangi multságán nagyszerű csapat dolgozott a sikerért: Ott József, Nemes Gusztáv, Jeges Krisztián, Németh Anna, Várady Mária, Schupp Gabriella, Simon András, Máté Krisztián, Szekeres Máté, Berkes István – megköszönik a közönség tapsát. (Cikkünk a 28–32. oldalon)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományok az egyesület bankszámlájára befizethetők.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:** 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. II. emelet 280, telefon: 332-1791)
(félfogadás: hétfőn 16.30–18.30 óráig, fovarosiormeny@gmail.com)

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár),
Dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Lapzárta: minden hónap harmadik csütörtökét követő hétfő!

Tördelés: Szakmány György

Nyomdai munkák: Pannónia Nyomda Kft.